PETRI CASTELLI ROMANI
Philoſophi, ac Medici
CHRYSOPOS.
Cuius nomina, eſſentia, vſus, & doſis facili Methodo traduntur.

Quem Sequitur.

PROBLEMA
DE LACTE IN VIRGINIBVS
Experimentis, Auctoritatibus, & Rationibus, Explanatum.

MESSANÆ.
Typis Reuer. Cameræ Archiep. Apud Viduam Ioannis Franciſci Bianco.
Superiorum permiſſu. 1638.

AVCTORES
IN HOC OPVSCVLO CITATI.

ANdreas Chioccus. in Musæo Calceolariano.
Andreas Hildebrandt. cum Epist. Horstij.
Andreas Libauius in Cista Medica Hornungi.
Carolus Clusius. exoticorum.
Caspar Bauhinus.
Georgius Fabricius.
Gregorius Horstius. Epist. med. sec. ix.
Io. Colle in Meth. med. parandi.
Io. Ernestus Burgrauius. in Achille rediuiuo.
Io. Hartman.
Ludouicus Septalius. apud And. Chioccum.
Mauricius Scruterus. apud Reudenium.
Nicolaus Monardes. Hist. Simpl.
Næuius. apud Burgrauium.
Petrus Ioannes Faber. in Myrothecio.
Philippus Hecstetterus. in Obseruat. & scholijs.
Michael Reudenius in Epist. & in Apologia.
Raimundus Mindererus.

INDEX

CAPITVVM.

ERRATA.

LEuiora, quę ad Orthographiam pertinent lector benignus excuset: hæc vero ante quam libellum censura afficiat, nos etiam corrigenda nouisse, sciat.

P. 4. l. 33. deridendæ. p. 7. l. 9. Monardes. p. eadem. l. 32. affimauit. p. 9. l. vltima. Vinearum. p. 3. l. 7. totum. & l. 8. fortium. p. 14. l. 14. insipidum. p. 15. l. 25. succum. p. 17. l. 2. dele. ad. p. eadem. l. 20. eius. l. 21. alter. l. 22. alter. p. 18. l. 19. deferri. p. 19. l. 2. primo. p. 20. l. 6. principio. p. eadem. l. 22. educat. p. 21. l. 3. cacochymiam. l. penult. accidens. p. 22. l. 11. educere. p. 27. l. 13. borborigmatum. l. 26. Nobili. p. 29. l. 11. deliquio. l. 12. die. p. 32. l. 8. gut. p. 33. l. 15. agitentur. l. 16. addantur. p. 35. l. 31. in.

Per Illustri Domino.

D. FRANCISCO MARQVETTO

VTRIVSQVE IVRIS DOCTORI
Patriæ Nobilitatis Viro Generosissimo.

AC PRIMARVM APPELLATIONVM

IN REGIA CVRIA
Iudici Integerrimo.

PETRVS CASTELLVS ROMANVS.

MERITO mihi ingrati notas animi inurendas censerem (Vir PerIllustris) ni vel publico, æternumque duraturo testimonio maxima, à

tua humanitate fuisse in me collata benefi-
cia proderem. Tu sanè vbi primum ad hanc vestram Vrbem, Siciliæ Caput, appuli, mei aduenæ patrocinium benignissimè suscepisti, meamque existimationem inuidorum pestifero afflatu iactatam fouisti, fortiterque tutatus es. Quid igitur à me tibi deberi inficias ibo? Quantus quantus sum, totus beneficentiæ tuæ semper deuinctissimus ero. En interim Opellam hanc lucem aspicientem. Oh felicem lucubrationem, cuius frontispicium tuo nomine exornatum Orbis videbit, nonnemo inuidebit! Haud hic locus tuarum, nec apices laudum proponendi. Alij namq; sibi onus assument. ad tuæ prosapiæ domi, forisque præclarissimos Heroas summis encomijs commendandum. Mihi sat, superque te Don Thoma Optimo huius Vrbis pluries Senatore prognatum asserere. Dum id vnum enuntio, nihil maius proferri posse apertissimè prædico. Quid si ex maiorum præconijs ad tua gradum facere lubeat, & ingenij acumen, & melliflua facundia morum suauitati coniuncta laudibus

effe-

efferenda se exhibent. Quibus profectò factum est, vt te prius Regiæ Messanensis Curiæ Iudicem, quam ex ephæbis egressum videremus. Nouum id quippe fuit, vt & sine exemplo, te ea ætate muneris illius dignitate, summa solertia, integritate, omniumq; incredibili voluptate sustinuisse. Idemque postea dum Fiscum ageres iterato cuncti prospexerunt, atq; deinceps (Deo dante) in aliorum magistratuum functionibus iucundissimè prospicient. At quorsum hæc? Inuitus in Oceanum abripior tuarum laudum. Sisto itaque calamum. Et quod ad rem facit, (Vir præclarissimè) Opusculum hoc meum, immo dixerim tuum, qua solitus es animi promptitudine, accipe, foue. Vale. &c.

PETRI CASTELLI ROMANI.

Theoricæ Medicinæ in Messanensi Gymnasio primarij Professoris.

CHRYSOPOS.

AVD temerè Medicamenta noua in vsum trahenda esse, cuilibet constare arbitror: sed vsitatis, atque iam pridem notis vti, præstare, itidem censeo: non tamen ea despicienda esse aio, si ratione, auctoritatibus, & fœlicibus experimentis comprobata fuerint. id circo, quum quoddam pharmaci genus, de quo mox acturus sum, huius vrbis Medicis, atque pharmacopœis omnino nouum, ac ignotum fuerit: cuius copiam, contigit, vt nauta quidam Belga Pharmacopoeo nostro emendam obtulerit. qui rem nouam admiratus me, an sibi emendam ducerem, consulit. tunc ego, qui Medicamento aliás pluries, tum Romæ, tum Neapoli, vsus fui. illud laudaui, & vt sibi compararet hortatus sum. At cum deinde huius medicamenti ope aliquot Hydropicos in hac Nobili Vrbe mirabiliter a me sanatos Medici amici vidissent, vt quid de ipso sentirem, ipsis cognitum facere, vellem, efflagitauerunt, quibus, vt rem gratã facerem, hæc paucula prodere, coactus sum. vnde nomina diuersa, essentiam, & vsum, prout ex varijs auctoribus colligere, & meis experimentis comprobare licuit, huc congessi; non quidem, vt Messanensibus tantum doctissimis, eruditissimis, & doctrina, ac simplicium cognitione clarissimis, *Occasio scribendi.*

qui hæc flocci facient, sed vt omnibus Siculis, immo Italis cunctis adiumento hæc essent; sic in posterum, non amplius ignotum, sed notissimum Medicamentum erit.

De Nomine. cap. 1.

NOminum Chaos huic inest Medicamento *Guttæ Gummi* appellant plurimi, vel vice versa *Gummi Guttæ*. a quibus nominibus deformatis, & balbis, varis, Gibbis, claudis, edentulis, enasibus, vel monoculis redditis, informium emersit nomenclaturarum plurimarum inepta turba. vti est *Gummi gotta*, apud Bauhinum: volunt .n. esse Gummi valens ad guttã, seu gottam. at deformius est nomen Reudenij *Gummi Gittæ*. Placet Hechstettero appellatio *Ghitta iemou*, quia gallicum i. in sono g. pronunciatur; vnde facile prodire potuit. *Gitta gummi*. sed deceptus non parum, deriuatum cum primitiuo vertens. nec enim Galli primi fuere huius medicaminis delatores, & denominatores, sed ij, qui Gummi ad Guttam Monardes esse, sunt interpretati. Hinc etiam quia gutta pedes, & crura afficere solet, quæ Gambas Barbarolatini dicunt *Guttam Gambæ*. Georg. Fabricius, & P. I. Faber nuncuparunt. & ab hoc postea corrupto amplius sermone ortam vocem *Guttæ gemu*, quæ est apud Ioa. Ernestum Burgrauium in Achille rediuiuo. & Horstium respondentem Epistolæ Hildebran. *Gemou* scripsit Georg. Fabricius. *Gemau* Bauhinus. *Guttam Gamu* Libauius in Cista medica Hornungi Epist. 59. Hinc Næuius apud Burgrauium *Gothagemi*, & *Gitthaiemu*, vulgo *Catagauma* appellari est auctor. Hartman vero disp. 9. *Gummi Chattha iemu*. At Clusius, vt refert lib. 4. exot. cap. 8. nomine *Ghittaiemeu* habuit: quod nomen recipit etiã A. Chioccus in Museo calceolariano. Colle autem non parum barbarè *Gummam indicam Guuot* vocitauit. fortè corrupto nomine a *gummi de*

nomina plurima.

Goa, quod extat apud Reudenium; ideo quia à Iesuitis Goa Indiæ orientalis Augustam missum fuit. præterea vocat etiam *Gummi Gamandræ*, vt *Guttam Gamandram*. Mindererus in Aloedario, atque Antidotario Augustano, nec non Horstius. Nec satis sed *Gummi de Peru* Reudenius; & *gummi purgans Peruuianum*, Andreas Hildebrant. in Epist. ad Greg. Horstium dicere maluerunt. nec pauci, vt refert Bauhinus *Succum Gambici*, vel *Crambici* esse meminerunt. tandem Libauius se *Scammonium orientale* vocare solitum edixit. potius placeret *Aloes non amari* succum vocare, vt visum fuit Aloes species Clusio: sed Reudenius voluit suum inscribere libellum. *De nouo gummi purgante*: mihi horum nominum sitisfacit nullum. negabo, vt mox audies, esse gummi, esse succum. negabo, esse nouum, negabo pariter esse Monardes gummi ad podagram, nec scammonij, vel Aloes nomenclaturam recipiam, quum plurimum differant. sed tum communiori nomine appellabo *Guttæ Gũmi*. tum magis proprium indam, a colore nimirum nullis alijs communi, qui croceus admodum, aureusque est huic maximè medicamento, & a substantia, vt mox demonstrabo, est enim ὀπος, non succus, nec Gummi, nec Resina. & *Chrysopon* dicam. i. aureum succum. *Nomina impropriè.* *Nomen propriũ.*

Quid sit Chrysopos. cap. 2.

QVid autem re vera sit, maximè arduum est definire, enimuero quum nemo testis oculatus sermonem de Krysopo hoc instituat, quilibet, prout sua quemq; rapit lubido, effatur. proinde, fuere, qui *Resinam* esse censerent, ridiculum profectò; cum aqua liquetur, nec igne fundatur, rectè igitur hos refellit Clusius. sed *succum* potius vocandum censet, cui equidem haud subscribam confundere enim videtur ὀπὸν, & χυλὸν; namque *Chylus* extrahitur planta contusa, vti Meconium, vel *an sit Resina.* *an succ⁹*

decoctione, vt Acacia, Glycirrhizæ succus; *Opos* verò, quod lac non incongruè latinè dixerim, incisa planta per se destillat, vt Opium, Opobalsamum, Opoponacum, Opos Cyrenaicum, & similia: ita Diosc. de Mandragora, & de Peucedano testatum voluit, efficaciorem τὸ χυλοῦ ὀπὸν esse, aduertendum tamen, consulo, duplicem esse ὀπὸν aqueum, vt Papaueris, & melleum, seu resinaceum, vt Opobalsamum. Equidem inducor, vt credam, hoc guttæ gummi esse lac aqueum, vt Aloe, papaueris opium, scammonium, Tytimalli lac, & similia. namque eos, qui gummi speciem esse rati sunt, deceptos manifeste fuisse, reor ego. cum hos ipsa forma redarguat palam. defertur .n. non τοῦ δάκρυα, seu lacrimæ forma, vt quodlibet aliud κόμμι; sed in magna massa Homogenea, densa, & colore vniformiter vniformi prædita. quò clarè patet, non nisi Opisma esse concretum, & condensatum, vt Aloe est. Hinc fuit, quod Clusius exactissimus exoticarum materierum inuestigator prima facie, ob formam, coloris affinitatem, & facultates censuerit esse Aloes succum; sed ob acrimoniam mutauit sententiam, Libauius verò diligentissimus rerum artificialium, pariterque naturaliũ interpres scammonium quoddam esse opinatus fuerit. Crisis autem mea erit lac esse citrinum alicuius exoticæ plantæ, (siue arbos, siue herba, fructex, aut suffructex fuerit) extractum, & densatum eo, quo Aloes lac, seu sanguis extrahitur, densaturque modo; nimirum per externam incisionem, non autem per Anastomosim, vt lacrimæ, & Resinæ, atque gummata. scio quidem Plinium, & alios non paucos aliter succi, & lacrimæ nomine vti; sed proprie loqui placet.

an Opos. *esse lac.* *Falsa opiniones*

Nec minor extat disceptatio, circa quæsitum plantæ, cuius dici liquor possit. Porro cum plures ignorantiæ Mare derindendæ sententiæ nauigauerint, quæ naufragium ibi fecerunt. Nos deridebimus eos, qui rem artificialem nostrum Krysopum esse non erubuerunt, ęternis

cuius planta lac.

exara-

exarare monumentis. audito Georgium Fabricium cent. 4. obseru. 86. scribentem. *Sed vixit mecum non ita pridem candidatus quidam Medicinæ VVolffgangus Gasto nomine, vir pius, doctus, & in chymicis optimè exercitatus; is mihi retulit, se à chymico quodam viro fide digno intellexisse, Gemou non concretum; sed chimicum esse medicamentum; imo, & nonnihil Antimonij in se continere.* & optimè meus *Plautus.*

an sit res chimica

nunc cogito.

Vtrum me dicam ducere Medicum, an fabrum.

Menæ a. s.S. 3.

Chimicorum mos est, omnia ad suam cohordinare artẽ, omnia ipsi referre. hoc quoque medicamenti isti, quia, quid vere sit ignoratur, sibi vsurpare conati sunt. sed cuiq. iam innotuit dolus: etenim tum Clusius, Libauius, Bauhinus, Horstius, Hecstetterus, Burgrauius, Reudenius, cæterique, plantarum liquorem esse vnanimi consensu decreuerunt. tum etiam ratio id suadet, cum sit massa ab indijs delata, vbi ars Chymica non ita viget, vt in Europa: tum denique quia pondus, sapor, color, & substantia leuis, æqualis, homogenea, & aqua solutu facilis, suadent, & persuadent nil minerale, heterogeneum, & artificiale continere. expresseq. Hecstetterus *nec vlla suspitio,* inquit, *de Antimonio esse debet, cum purus sit.* id ipsum autem nos quoq; decernimus, asserentes, vt tibi indicatum nuper est, nihil aliud esse, quàm merum succum, siue potius ὀπὸν alicuius plantæ, qualis est Aloe, qui non est verus succus .s. factus per contusionem plantæ; sed ὀπὸς lacrimans, lac stillans a planta vulnerata, vti quoque sunt opium, scammonium, & huiusmodi.

non esse quid chimicum.

Nec minus aberrarunt ij, qui aliquam ex nobis cognitis stirpibus huius crocei lactis feracem, esse somniarunt. Magnus etenim Botanicus Casp. Bauhinus his vtitur verbis. *Aliqui Euphorbij succum censent*, (forte intelligit C. Clusium.) *sed arbor tanta non est*. qui scit? *alijs*

opiniones erroneæ de planta Krysop.

Rham-

Rhamni solutiui; alijs Cataputiæ succus; alijs ex scammonio, & Tytimullo compositus: Nonnulli compositum ex chelidoniæ maioris succo, scammonea, & Croco *suspicantur: alij ex succo corticis medianr Frangulæ: Quid si fortè succus è floribus Ricini Indici expressus, & exiccatus, cuius in Hydropicorum serosis humoribꝰ ducendis insignis vsus.* At Mauricius Schruterus apud Reudenium in Apologia talia scripsit. *Mihi magis placet sententia cuiusdam iuris clarissimi, qui succum Ricini Americani, vel sinensis esse dictitabat. succum enim potius esse, quam resinam, aut Gummi: (in quo consentientem habet Clusium) hoc probat, quod lingua saltem leuiter tactum mox plurimum humescat, tingat, hæreat, & deteratur chartæ, vel manui adfrictum, perinde vt fieri videmus de succo vuæ crispæ condensato in officinis adseruari solito. Neque obstat soliditas, & durities eius.* Dantur enim, & *alij succi ritè exsiscati, qui ipsi consistentia respondent, vt præter cæteros videre est in succo silphij, vulgariter Assa fœtida dicto. Imo ipsum Euphorbium, quod facile in puluerem redigitur, succus, seu liquor est arboris cuiusdam ferulæ, teste Dioscoride.* dixit ὀπός. *Acquirit autem soliditatem seu consistentiam hanc Gittaiemou ab arte, per quam depuratur, siccatur, & in certas massas solidas redigitur. Quodcumq; enim eius ab aromatarijs nostratibus adfertur: adfertur autem plurimum, eandem ferè cum opio formam obtinet, hoc est, caseum ouillum rotundum, & depressum repræsentat, quamdiu integrum relinquitur, cum Resinæ, & Gummi nullam certam figuram, sed variā omninò habeant. Risini porrò Americani, vel Sinensis succum esse nemo, opinor, dubitabit, qui caput Monardis, cui oleum Cicinum pro titulo, legerit. Si quidem enim olei ex ea arbore crasso modo ab incolis parati aliquot guttulæ Hydropicis, & Podagricis materiam serosam euacuando auxiliantur, ceu in textu habet Monardes, item grani, siue seminis vnius tantum pars dimidia, vt in scholio addit*

Reuderij relatio.

Clu-

Clusius valenter supernè, & infernè purgant: certè succũ eadem præstantem hinc potius, quam, aliunde desumptum aptissimè nobis persuadebimus. Eadem, inquam, præstantem. Ab alio enim viro clarissimo Collega *meo, qui sæpius eo vsus, (cum ego eo vti ferè supersederim) semper quoq; vomitum inde subsecutum esse obseruatũ memini: Quod ipsum, & Ricinus noster, quoquo modo vsurpetur, facit, ne dum Americanus, aut Sinensis, qui ob soli vbertatem longe valentiores. Neque obstat quod Munardes de Gummi contra* Podagram *dicat, calidum id videri in primo gradu, Ricinus autem calidus sit tertij gradus initio. Eo ipso enim dum dicit (videtur) apertè innuit dubitatiuè se hoc proferre. Et qui potuit aliter? cum vsum eum, Gummi, ceu vocat, tali è textu deprehendi nequeat. A sapore autem, & odore tantum de facultatibus medicamentorum iudicium ferentem sæpè falli contingat. Colorem mangonium esse puto cum curcumæ infuso, aut potius insipidi alterius tinctura conciliatum.* Verè profectò dicitur si cæcus cæcum ducit, ambo cadunt in foueam. — esse Ricini succũ.

An assentiendum est, quiquid hic mentibitur? — Mel. G. a. 5.

Nec dissimilia protulit Hecstetterus *Materialista quidam*, inquiens, *nostras lathiridis indicæ succum esse credidit, quum, & nostræ baccæ vomitum causent*: qui autem his credunt. — esse Lathiridis succum.

Nimis stulte faciunt, mea quidem sententia. — Menæ a. 5.

Ego autem quid faciam, quid dicam?

Quid nunc qui in tantis positus sum sententijs. — Epid. a. 3. 5. 4.

Hæc equidem omnia gratis prolata cẽseo, entia rationis esse absq; reali fundamento, somnia penitus ludibunda, deliramenta philosophantium absque ratione, absque auctoritate, absque experimentis, siquidem nec Clusius certo affirmauit, nec probabiliter quiuis affirmare poterit hunc liquorem esse eductum ab Euphorbij planta solo inductus sapore acri, & facultate purgante. cum succus Tapsiæ, (quæ copiose hic Messanæ oritur) iridis, & — Superiorum improbatio. — non est Euphorbij succus

ſimilium, ſimilia præſtent. diſſuadentibus colore croceo nequaquam Euphorbio tributo, & maxime, quia ſi Euphorbium ſuccus eſt albus ſuæ plantæ, eademque ſtirps alium ſuccum citrinum eiuſdem qualitatis haudquamq; reddere poterit. Falſum præterea eſt Chryſopo æqualem Euphorbio ineſſe acrimoniam: huic enim Hecſtetterus ſaporem inſipidum, nec admodum acrem ineſſe teſtatur. Cluſius vero acrimoniam magnam ſenſit poſt temporis momentum. at Euphorbium illico acerrimum eſt. ideo ſcripſit Dioſc. eligendum eſſe translucens, & acre. vti etiam Meſues. immo addit Dioſc. *leui guſtu, os accenſū diu detinet, adeo vt quicquid ori obijciatur, planè Euphorbium resipiat.* Verum quidem eſt Euphorbium, quod in vtriculis concreſcit vitreū ſpectari, & ex Meſue, eſſe leue, frangibile, clarū, & cum colore paleari, quale dici poteſt eſſe Chryſopum. ſed præter allata, hoc Meſues dictū obſtat. E*t eſt ex gummis, quæ diſſoluuntur in oleo, & proprie quod eſt recens. Antiquum vero fortaſſis non diſſoluitur.* poſtea eo vtitur diſſoluto cum oleo Keirino, vel de ſpica. ſicin Antid. parat ol. Euphorbij: vt quoq; Gal. 2. de cōp. med. 2. loc. & Auic. 5. can. At Chryſopos facillime aqua diſſoluitur, & ita pictores vtuntur. Ex quibus euidentiſſime apparet nullo pacto dici poſſe cum Euphorbio af finitatem habere. nec capio Bauhini argumentum *arbor tanta non eſt* ſcribentis, cum mihi perſuadeam ipſum neutram plantam ſpectaſſe; vnde eas comparare nequit.

Euphorbij proprietates

Neque Rhamni ſolutiui, quem *ſpin merlo*, Caſtor. Durantes; *ſpin ceruino* Cæſalpino, & Cordus. *ſpinam infectoriam* Mattiolus, Lobellius, Cluſius, & alij vocant, eſſe poteſt, licet baccarum ſucco immaturarum ad viridem concinnandum colorem; maturarum vero ad citrinum vtantur pictores; ſed diuerſus eſt color, ſapor, & vires, vt nos teſtamur, qui hunc colorem aliquoties parauimus.

non eſt Rhamni ſuccus.

Neque Cataputiæ, ſeu Lathiridis ſuccum eſſe quiuis

nec Cataputiæ ſuccus.

ſano iudicio prædituis arbitrari poteſt, quum hæc candidum, non autem flauum apud nos producat ſuccum, ſeu lac, nec conſtet in India flauo, vel ruffo vulneratam manare ſanguine. Nec minus refellenda eorum eſt ſententia, qui compoſitum quoddam ex *Scammonio*, & *Tytimallo* audacter pronunciarunt, quum obſtet color, & ſola nitantur ipſi imaginatione, ſine prolata ratione, cui tamquam legi nos credere volunt. *nec mixtum ex Tytim.*

Abſurdum magis eſt compoſitum determinare ex *chelidonii* maioris ſucco. quum certi nihil conſtet; nec chelidonij ſuccus purgat. nec ex eius liquore ſtillante talis concinnari queat color, experiantur, & referant. miſceant crocum, miſceant ſcammonium. omnia chimerica inuenient. *nec Chelidonij ſuccus.*

Refellimus pariter eorum ſententiam, qui corticis mediani *frangulæ*, eſſe meditati ſunt. quam arborem Alnum nigram bacciferam Dodon. Lobell. Camerar. Tabern. & Lugdunenſes vocant. licet enim decoctum ſecundi corticis citrini, ſurſum, & deorſum purget, non tamen ex eo paratum concedam, niſi quis ex eo illud ſe paraſſe medicamentum teſtatus fuerit. citrinum, tranlucens, inodorum, & acre. cum in memoriam veniat Lonicerum Arborem fœtidam vocaſſe. *non eſt Corticis fungulæ ſuccus.*

Nec ab errore vacant aſſerentes mixtum eſſe ex Chelidoniæ maioris ſucco, Scammonea, & croco. color .n. & ſubſtantiæ æqualitas ſimplex, naturale quid, non artificiale demonſtrant. nullus percipitur, nec chelidonij, nec croci odor. vis autem purgans in tali mixto, debilior ipſo ſcammonio eſſe deberet, cum nec crocus, nec chelidonium purget. tamen validior eſt Kriſopos. cum ipſius doſis à iiij. ad viij. grana ſit. Scammonij vero ad drac. ex Dioſc. licet Meſues a gr. v. ad xij. eſſe ſcribat. *non eſt mixtura.*

Multo etiam minus concedendum eſt, Ricini, quæ planta hic Meſſanæ copioſa, & viuax adeo eſt, vt ea Vinearnm ſæpes conficiantur, viuuatque per plures an- *non eſt Ricini ſuccus.*

nos, quum Romæ raro biennium superasse obseruauerim. illud autem suspicatur Scrutherus, eo quod aquas Hydropicorum educat potatus. concedimus autem Ricinum purgare, & Krysopũ purgare etiam Hydropicos. ergo idem sunt,& ex eadem planta: nego consequentiã licet Krysopus os ventriculi aliquando videatur imbecille reddere, & idem faciant Ægyptii *R*icini semina, vt scripsi cap. de Ricino Americano in lib. de *R*ariorib. plantis Horti Farnesiani, quem sub nomine cuiusdam Tobiæ Aldini in lucem edidi. ibi n. Historiam attuli enecati ab isto *R*icino. quum eius venenum, quo os ventriculi mortificari credidimus, euinci nequiuerit. & istius rei mentionem etiam feci, decadis primæ Epistola Io. in fine. neque valet Scruteri subterfugium. Oleum *R*icini apud Monardum purgare aquas Hydropicorum, vnde tale quid etiam succus præstare valebit. immo contra ipsum est; quia si Monardes vtriusque meminit, & non agnouit Gummi ad Podagram esse succum *R*icini. cuius olei facultates describit. multo minus id scire Scroterus potuit. frustra etiam laborat conciliare qualitates *R*icini calidi in tertio gradu, cum Gummi ad Podagram calido in primo. Verum quia color maxime obstat. & dato vno Absurdo sequitur aliud, adscititium esse colorem putat; sed quibus coniecturis, quib. rationib. & auctoritatibus? sola imaginatione! valeat igitur, fingatq; chimeras ad libitum.

non est Berberis succus.

Neque opinari nonnullus poterit Berberis, seu Mattioli Crespini, succum esse, licet abundet liquore croceo, quia facultas deiectoria, quæ huic non inest, palam id facit.

nec est Glauciũ.

Si quis censeret dici forsitan posse antiquorum Glaucium, quod herbæ succus erat ex Diosc. quæ ad Hierapolim Syriæ nascebatur, folijs fere corniculati papaueris pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari, tota croceo succo madebat: folia in olla fi-

ctili

ctili semifrigidis clibanis calfaciebant indigenæ, vsque dum flaccescerent, deinde contusis succus exprimebant. idem ferè Plinius etiam exarauit lib. 27. cap. 10. sed cum Glaucium gustu amaro fuerit, odoreq. tetro, & ex Galeno 6. de simp. m. f. astringat cum quodam fastidio, non erit guttæ gummi sine odore, & sine amaritie, & cum facultate solutiua. An verò nunc nobis Glaucium adferatur non noui. certum quidem est Memithem Arabibus dici, & Serapionem scripsisse. *Melior ex eo est ille, qui est interius crocei coloris, exterius vero ad rubedinem, & nigredinem declinans, amari saporis, & odoris non boni, &c.*

Postrema opinio discutienda illorum est, qui Gummi antipodagricum Nic. Monardes esse opinati sunt. de quo scripsit hic. cap. 39. *Dabat mihi idem Episcopus Gummi genus (cuius arborem non poterat describere) ex eodem continenti delatum, quo se podagrici isthic purgant in hunc modum. Illius gummi fragmentum nucis ponticæ magnitudine, stillatitio aquæ liquore noctem integram macerant, postridie mane percolant, & exprimunt, eam aquam ad duas vncias hauriunt, neque quicquam cibi sumunt ante meridiem, eo medicamento sine molestia purgatur humor, qui podagram creat. Insipidum est, & inodorum, calidum videtur in primo gradu.* Sensit ergo Reudenius Schlacceuualdæ Medicus in Epist. de nouo gummi purgante, & in eius Apologia; cum VVittichio in lib. de lap. *Bezoarticis*. & Mauritio Schrutero. idem esse Gummi guttæ, & Gummi antipodagricum. at Bauhinus de hac re dubitat, nec quicquam affirmat. Libauius verò hoc affirmare, vel negare, parum referre putat. irridet autem Hecstetterus, & viriliter negat. *An sit gummi antipodagricum.*

Probat Reudenius primum nomine generico *Gummi ad podagram*. & simili *Gummi guttæ*. sed fatetur se ignorare nominis significatum, gummi tamen potius *Reudenij ratio.*

esse, quam succum conatur suadere. *Ego mallem referre*, inquiens, *inter Gummata, à visciditate resinosa potissimum deducto argumento. In mortario enim quando teritur, pistillo tenaciter adhærescit, nec in puluerem solum commodè redigi potest, nisi asperso tantillo sacchari, aut aromatum tritorum. Vidi etiam quædam frustula, quæ flammam conceperunt, & arserunt accensa instar Thuris, filum quin etiam traxerunt guttæ à conflagratione destillantes, non secus ac cera hispanica dicta.*

obiectio. Si quis obiecerit consistentiam Chrysopi diuersam esse ab alijs gummis, & potius succis assimilari.

Solutio Reudenij Respondet hanc dependere á depuratione, quam D. Mauricius Schroterus hunc in modum describit ex relatione ciuis Lipsensis Ioannis FereKen, qui Regiones in India plures perlustrauit, & itinerarium edidit, *ac arbores è quibus promanat, quam plurimas se vidisse adseruit. Defluere nimirum ad radices arborum vbi illi inhæreant animalcula omnis generis, & sordes non paucæ; qua propter tolli* ab incolis, & coniici in lebetem, depurarique, & *præparari nonnullis additis, cum artificio singulari ad ignem, quousque tale euadat; debinc fundi in formas rotundas, & depressas, quas massæ, quæ ad nos feruntur, repræsentant. A diuersitate igitur depurationis puto illud, modo magis referre Gummi, modo proprius videri accedere ad succi concreti consistentiam.*

impugnatur solutio Reudenij. Equidem contrarium sentio neque κομμι. i. Gummi, neque χυλον. i. succum; sed ὀπόν. i. lac potius, & nullo modo representare Monardis Gummi laxatiuum. Quo supposito dico nihil quicquam Reudenium probare cum gummi nomen non rectè prædicetur de Chrysopo, quem Clusius potius inter succos numerat. nec quicquam Reudenij verba valent, qui videtur ignorasse naturam τῶν ὀπῶν. quorum aliqua sunt resinosa; gummata autem sunt perpetuò aquea. ita etiam in

contun-

contundendo pistillo tenaciter adhærescunt succus Acaciæ, Hypocistidis, & Liquiritiæ, quæ non sunt Gummata; vnde Gal. in compositione Theriacæ. si hæc fuerint humidiora, & in puluerem redigi nequeant, potius vino soluit. Quod autem dicit de liquefactione guttæ gummi ad candelam, potest facillime negari, tum quia totus aqua soluitur, vnde aquosam non resinosam sortitus est naturam. tum etiam quia Opium quoque ardet candelæ admotum. vnde Diosc. *optimum*, inquit *non atra lucet flamma, extinctum odoris vim conseruat*. hoc autem est ὀπὸς. at Elaterium est χυλὸς, & succus. tamen scripsit Diosc. *optimum lucernarum luminibus obiectum, facile flagrat.* quare tam succus, quam lac ardent, & liquantur ad lucernam. quod tamen Gummis veris, vt arabicæ, Tragachantæ, cerasorum, prunorum, Amigd. &c. non accidit; sed vruntur sine flamma. Opoponacum autem, sagapenum, Euphorbium, Galbanum, ammoniacum, & similia improprie ab idiotis Gummata dicuntur. quum τῶν ὀπῶν naturam ex Dios. referant.

Gummi nõ ardet

At porrò, quia timebat Reudenius, ne quis negaret suum gummi ardere, & liquari. subdit *Hinc etiam de filis guttarum non semper respondet experimentum, ac depræhenditur nonnumquam non absumi omnem per flammam, quemadmodum in Gummi, & resinis puris putis fieri solet, sed remanere interdum cineres, quales de succis inspissatis tenacibus quantumuis exustis superesse cernuntur*. Equidem sum expertus Chrysopon flammam statim concipere, & ardere, & liquari, vt cera Hispanica. non ob id concedam gummi esse; sed contrarium potius afferam.

Reudenij refugiũ.

Ad obiectum de consistentia non forma lacrimarum, vt alia gummata, ingeniosè respondet Reudenius. vnde mirari deberemus diligentiam colligentium hunc Chrysopum, & depurantium. cum hac non

Reudenio responsio

vtantur

vtantur, qui Galbanum, Ammoniacum, & ſimilia colligunt. ſed ſuſpecta fides est illius Mercatoris, præcipue cum addit, artificio nonnulla addi. non enim videtur ſuccus ex diuerſis compoſitus. quod ſi compoſitio ignoratur, non debet ſupponi tamquam vera. & vt ad quæstionem regrediamur, cum Chryſopus Gummi non ſit, ruit comparatio, & aſſimilatio nominum à Reudenio propoſita: quare nihil probat.

probatur non eſſe Gummi Monardis.

Negari autem è contra facillime poteſt: primo colore, qui, cum euidentiſſimus ſit, reticeri à Monarde non debebat. & pictores copioſe modo vtuntur. ob maximam tincturam notatu valde dignam.

Secundo ſapore, quia apud Monardem guſtu inſipidus eſt, Chryſopus autem acerrimus eſt.

Tertio Doſi. namque Chryſopus datur ad pauca grana, nec aſcendit ad ſcrup. j. ſed Gummi antipodagricum ad auellanæ magnitudinem datur, quæ forte pendet dr. ij. nec rectè ponderat Reudenius, qui Auellanæ magnitudinem pendere cenſet xij. xv. ad ſummum xx. gr. & ait. *leue eſt hoc gummi; vt fruſtulum nucem auellanam mediocrem referens magnitudine æquet pondere grana ferè duodecim*. ſed ſi difficile eſſet experimentum, illi penitus crederem, at mihi ponderanti hoc medicamentum magnitudo eius ad auellanæ mediocris formam. dram. j ÷. pependit. vt aloe ſuccotrinum.

Quarto a modo ſumendi. quum ſi Chryſopus eo modo ſumeretur, ſcilicet, aqua diſſolutus, fauces nimis inflammarentur ob acrimoniam. gummi autem ad podagram, quia inſipidum, facile, & tuto ſumebatur.

Quinto patria, & loco natali differre Hecſtetterus obiecit, licet defendere conetur Reudenius, de quibus mox agemus.

Non eſt ſuccus Rabarbari.

Fuit etiam quorundam opinio Chryſopum noſtrum eſſe ſuccum reſinoſum è Rhabarbaro recenti artificio-

sè

sè extractum.

Refellit autem hanc Reudenius ſcribens. *Reclamat locus natalis. Rhabarbarum in Troglodytica regione, vel rectius in Chinarum regno indiæ orientalis prouincia maxima, aut vicina regione barbara Tartarorum naſcitur: vndè, vel Alepum Aſiæ defertur, inde Alexandriam Ægypti, & tandem Venetias, vnde Germania, & cætera Europæ Regna petunt. Vel per Armuſiam à Luſitanis Vlyſſipone importatur, vnda à Belgis, & Hamburgenſibus, alijsque ciuitatibus Hanſeaticis nobis communicatur. Gummi autem Gittæ ad nos mittit regnum Peru Americæ, ſiue occidentalis Indiæ prouincia, ex qua Hiſpanorum opera, & induſtria id adquirunt officinæ noſtræ. Etſi autem Monardes hiſtoriæ ſuæ ſimplicium noui orbis libro 7. indici cuiuſdam Rhabarbari expreſſam mentionem facit, eiq. omnes notas attribuere videtur, quas orientale Rhabarbarum obtinet. tamen rationi haud eſt conſentaneum, & radicem amariſſimam fundere ſuccum plane inſipidum; & è medicamento ex mediocriter purgantium claſſe gummi tantæ actiuitatis elici, vt eius quatuor, quinque grana plus, quam in ſubſtantia duæ, vel tres dracmæ operentur. Succi certè è Rhabarbaro chymicè extracti ſumma diligentia ſemidracma ad purgationem requiritur. Addo & hoc, neminem ſuccum gummi referentem in Rhabarbaro obſeruaſſe. quod ſi maximè ineſſet, extrahi è radice in terra latitante non poſſet. In effoſſa autem nulla vulnerationis; aut alterius paſſionis animaduertuntur ſigna, quæ gummi, aut reſinam exudaſſe indicarent. Quid quod ipſe Monardes in obſeruationibus perſpicaciſſimus plantam Rhabarbari ſui occidentalis cum ea, quæ Gummi fundit eandem eſſe non animaduertit: immo potius hanc arborem eſſe expreſſe ſcribit, licet eam, quantum ad propriam figuram, non deſcribat.* *impugnatio Reudenij.*

Hacte-

Hactenus mi lector varias Auctorum opiniones recensui, laceraui, & deleui, nunc autem.

Vsen. a 5. 52. *Postquam opus meum, vt volui, omne perpetraui fugatis hostib.* quid sentiendum censeam breuiter propalabo. Dico igitur esse succum de quo verba fecit Clusius nomine Gittaiemou. nec esse Resinam, vel Gummi, vel succum concretum; sed *ὀπὸν*, seu lac quoddam è plantis stillans, & ex arbore quadam si credere voluerimus Lipsiensi illi, cuius meminit Reudenius, qui regiones illas indicas perlustrauit, ac Arbores, è quibus promanat, quam plurimas se vidisse adseruit. *defluere nimirum ad radices arborum, &c.* vt supra retuli. at si fidem præstare voluerimus ijs. quæ P. I. Faber litteris tradidit. non poterit esse arbor: sed humilis planta, nam sic loquutus est. ex relatione Mercatorum. *Paratur is succus ad modum, & instar Mechoacami. & scammonij, inciso, & excauato plantæ caule, & ex speluncolis recens succus formatur, & concinnatur in magdaleas, quæ exiccatæ seruantur.* non ergo huius planta poterit esse nostratibus similis, cum nulla hoc modo lac croceum reddat; sed sui generis Indidica planta nobis ad huc ignota, & diuersa a Lathiride, à Ricino, ab Euphorbio, à Rhabarbaro, à Berberi, Scammonio, Tithymallo, Frangula, Rhamno, Chelidonia, Glaucio, & Gummi Antipodagrico Monardis, & huius census alijs.

opinio nostra

est mig(e)neris plã tæ indicę

Descriptio Chrysopi, & Ortus. cap. 3.

Notę Chrysop.

HVius puri, notæ ex Clusio sunt, vt sit densatus succus, valde purus, nullisque sordibus infectus, fului coloris, & paululum saliua, vel aqua tinctus, prorsus flauo colore inficiat; vnde nostri pictores aqua diluto vtuntur ad citrinum colorem

carta-

cartaceis imaginibus tribuendum. color Aloem non adæquat, nisi ad ad extra; vbi color obscurior est. odor nullus est, sapor autem principio nullus: *Sed post temporis momentum (inquit Clusius) magnam acrimoniam in gutture mihi excitabat, vt suspicionem moueret Euphorbij succum esse posse.* Hecstetterus scripsit, insipidum esse, nec admodum acrem, cum non mordentem; sed exiccantem guttur vim habeat. sed Andreas Hildebrant in Epist. ad Greg. Horstium, eum, qui assumpsit retulisse, ait, saporem eius quasi terræ sigillatæ fuisse. mecum autem multi, quibus exibui, conquesti sunt de ardore, & calore faucium, & licet cum conserua rosarum assumpserint hunc, tamen acrimoniam multam sensere, nec debemus aliorum palatum requirere, quilibet experiri potest. in magnas massas coactum caseo similes adferunt. durum, lucidum. dum contunditur cohæret. ideo leuiter leuigando, est molendus. ad candelam approximatus accenditur optime, liquefactus cadit; sed adustus, & niger.

color *odor* *sapor.* *Substantia.*

Circa eis Ortum, nataleuè solum digladiantur acerrime Reudenius, & Hecstetterus. alterum Orientalem, alterum vero Occidentalem probare conatus. Reudenius primus Gummi de Perù, seu Peruuianum, in Epistola de nouo Gummi purgante vocitauit. quo etiam nomine And. Hildebrandt appellauit. Hoc autem probare conatur contra Hecstetterum Reudenius in Apologia, auctoritate etiam Mauritij Scruteri. & quia videbatur repugnare, succum Gittagem eu Clusij ortum in China, & india orientali esse posse Gummi ad Podagram Monardis ex india occidentali, & Perù; ideo Respondet non repugnare eandem rem nasci in vtraque India, vt radix China, quæ ex orientali affertur, tamen Monardes etiam in occidentali reperiri asserit. deinde Clusij auctoritatem deprimere conatur. Ex opposito Hecstetterus cum Clusio, qui suc-

vbi nascatur Chrysop.

cum, quem habuit a Petro Gareto, recens è Sinarum regno allatum anno 1603. retulit. Libauius ab oriente deferri credidit, & ipse Hecstetterus a Mercatore Augustano, qui diu Bantami vixit. affirmat se audiuisse in vsu esse hunc succum in orientali india, & addit fortasse dici. *Gummi de Goa*, quia a Iesuitis P. P. Goà Indiæ orientalis Augustam missum fuit. immo si *H*ildebrandus recens habuit a Mercatore *H*ollando, qui ipse met, ex India se attulisse, aiebat, omnino attulit ex orientali India. At *P*. Ioan. Faber, dum scribit asportari ex India occidentali, ex partibus chinæ, ostendit se ignorare, in qua India sit Regio Chinæ. & hæc de Patria Guttæ gummi ex aliorum titubanti relatione ratiocinari licuit. vt autem meam interponam censuram dico Chrysopon é china, & India orientali desumi, & deferri, quod non potest negare *R*eudenius: sed vt tueatur esse gummi antipodagricum occidentale, conatur suadere, ex vtraque India deferri; sed frustra laborat. & hæc omnia referre volui, mi lector, non tamquam scitu necessaria, quum imaginatione potius, quam re vera proferantur; sed vt agnoscas, me nihil intactum reliquisse, quod ad Chrysopum pertineat. parum enim refert scire in qua regione Scammonium, Piper, Euphorbium, Cinnamomum & similia nascantur, ex qua planta, & quo modo, colligantur. sed quas facultates habeant, & vtendi modos, tempus, & quantitatem.

defertur ex orientali India.

De facultatibus Chrysopi. cap. 4.

CVm (vt cætera mixta) ex quatuor Elementis Chrysopus sit mixtus, & quatuor sortitus sit, secundum elementorum symmetriam, primas qualitates, decernendum est primo ipsius temperamentum, nam

temperamentum.

*R*eu-

Reudenius huius temperiem, vel esse æqualem, vel in primo saltem gradu ab æqualitate desciscentem, ac non admodum sensibilem, ostendere conatus fuit, vt æquipararet Gummi antipodagrico Monardis. quod statuit calidum in primo gradu. probat autem, quia cum sapores, & odores sequantur temperamentum, & in his qualitatibus nullus sit manifestus a temperie excessus, qui sensibus notari queat.

Sed fallitur, & nos fallere conatur Reudenius dicens nullum manifestum sentiri saporem Guttæ gummi, quum adeo sit manifestus, & acris, vt Clusius scripserit. *post temporis momentum magnam acrimoniam in gutture mihi excitabat, vt mihi suspicionem moueret Euphorbij succum esse posse.* nec quidem Clusius affirmauit esse Euphorbij succum, vt male illum insimulat Reudenius, sed primo gustatu in suspicionem venisse. Hecstetterus autem *insipidum est* inquit, *nec ad modum acre, cum non mordentem; sed exiccantem guttur vim habeat.* at Scroterus in Epist. ad Reudenium. *Initio cum in lingua saporum iudice dissoluitur, insipidum planè deprehenditur post temporis verò momentum eum iam ad fauces peruenit non leuem acrimoniam excitat, ac si aliquid de radice pyrethri, vel angelicæ gutturi inhæreat, ceu in me ipso, & alijs obseruaui, cum nudum id a nobis sumptum.* & subdit, non habere tantam acrimoniam quantam Euphorbium, neque tamdiu durare. Nos vero, qui nuper dictam acrimoniam experti etiam sumus, dicemus, si non tantam, quantam Euphorbium habet, acrimoniam, neque, similiter erit calidus, & siccus in quarto gradu, vt Mes. facit Euphorbium. sed vt Piretrum, vel Angelica, quæ sunt cal. & sicca in tertio gradu. mihi certè acredo est qualis radicum Timeleæ, hæ enim degustatæ, & mansæ nullius apparent saporis, sed post parum temporis acredo insurgit, & maxime sentitur, *sapor acris.*

& diutius perdurat. Illi autem qui deuorarunt Chryſopon etiam cum ſaccaro roſaceo mixtum, ſi parum, manderunt. poſt aliquod tempus ſenſerunt in faucibus maximam acrimoniam, quæ tota die perdurauit. Quapropter ſi quid mihi decernere licet, in fine ſecundi gradus, vel in proprio tertii hunc collocabo, cenſens ſortium eſſe duplicem ſubſtantiam, inſipidam, & ſuperficialem, quæ primo guſtatu ſentitur, acrem autem, etiam profundam, quæ mox emergit, & patefit. in qua autem parte locata ſit facultas ſolutiua non facile eſt iudicare. inclinat tamen animus dicere partem acrem eſſe Vomitiuam, natura ſua aduerſam Oeſophago, & ori ventriculi, coloratam autem ſuperficialem cum leuiter madefactus hic ὀπός colorem impertiatur citrinum.

calidus & ſiccus in 3. gradu.

Poſſidet etiam Chryſopos a facultate Spirituali, non autem elementali. facultatem ſolutiuam eamque validam. vnde Libauio ſic teſtari placuit. *easdem vires habet cum Scammonio, Diagridio, Eſula, &c. itaque & ſoleo Scammonium orientale vocare.* eſt autem non leue medicamentum; ſed validum electiuè purgans deorſum, & ſæpe etiam ſurſum.

Facultas ſolutiua.

Quos humores educat Chryſopos. cap. 5.

EXperimentis ſtandum videtur; quare auctorum teſtimonia afferemus. Næuius apud Burgrauium. *omnem*, inquit, *ſaburram Cachectici, cachochymiciq; corporis, ſentinamque omnem vitioſorum humorum è meditullio viſcerum euellit, & euacuat radicitus, vt ne eo quid melius. Catharticum hydragogum creditur, vulgo. approbante id experientia. Amurcam, & ſeminarium omnium Pathematum corporalium expurgat vnicè hoc gummi, minerasque tartareas vniuerſaliter ſimul, & ſulphureas eluit ad miraculum Coloſſeum.* Cluſi-

Hydragogum.

illo vti, scripsit, *Incolas intelligebam ad aquosos humores sine molestia euacuandum*. Hecstetterus refert audiuisse, in orientali India esse in vsu ad acochymiam, inflationes corporis a *diuturniori mora in mari*. & ex quodam Mercatore refert, valere ad serosos humores ducendos. & subdit. *Vires quas hactenus obseruare licuit, adscribam, euacuat sine molestia, ac torminibus in primis humores serosos, ac biliosos tenues; idque cito, non diu moram in corpore trahens: supra, & infra corpus disturbat, eiiciendo vomitu, quæ in ventriculo sunt, maxime crassam, & tenacem pituitam: deiectione verò cum sero bilem purgat; & id characterismus coloris optimè depingit. Rarius tamen alios succos, humoresuè respicit, & saltem ex accidenti eos prolicit; si nimirum à sero mouentur*. P. Io. Faber scripsit etiam, *euacuare pituitosos, & serosos humores potentissimè sursum, & deorsum*. Reuden. in Apolog. *illud cum electione medica purgare serositates biliosas, facile concedo; id autem characterismum coloris optimè pingere, nego. Siquidem neminem puto tam oculatum, ac perspicacem inueniri, vt inspectione sola, vtrum excrementa alui a bile, an vero à Gummi flauedine tincta sint, queat, infallibiliter cognoscere*. Equidem dubito affirmare flauum humorem, & serum eductum esse biliosum: nam si obijceretur pituitosum succum colore medicamenti esse tinctum, non haberem, quod probabiliter afferrem: nisi recursum ad saporem. sed pauca grana Chrysopi non possunt multum colorem tribuere fœcibus: scripsit Libauius. *Ante triduum iuuenis quidam ex Syrupo diacinnamomo totidem grana hausit, nibil purgatus est deorsum. Per vomitum autem reiecit album phlegma multum*.

euacuas humores serosos.

Constituendum mihi videtur, serosos proprie euacuare humores, per acidens verò alios quoque humores scilicet pituitam; & bilem.

Quæ

Quæ pars euacuetur à Chryſopo. cap. 6.

EX dictis venari nobis opus erit, quæ corporis partes hoc Chryſopo euacuentur, & licet euacuando ſurſum, & deorſum, poſſimus dicere exinanire ventriculum, & inteſtina, non tamen hic eſt ſenſus noſter. ſed an materiam, quam reperit in interaneis, an vero eam ab aliquibus corporis partibus attractam per dictas partes expellat. primum quidem minime aſſerendum videtur, eo quod neq. ſtercora, neque craſſam pituitam, quæ in præfatis locis ſtabulari ſolent, educi appareat; ſed tenues, & ſeroſos humores excretos cernamus, quapropter dicendum, eas euacuari partes, quæ tales continent humores, ergo non modo venas, & arterias; ſed etiam cauitates, & loca diſtantia, vt eſt cutis, atque etiam articuli, expurgare dicemus, & Auctores, qui Guttę gummi commendant, valere, teſtantur, ad articulos, Hydropem, cutis infectiones, pectoris affectus, & febrem quartanam.

à locis remotis euacuat.

Qui morbi curentur à Chryſopo. cap. 7.

HVius medicamenti cognitio non a ratione; ſed ab experimento pendet. non enim confirmata eſt antiquorum auctoritatib.; ſed recentiorum audacia in vſum adhibitus fuit. nobis vero ex illorum experimentis fas erit, quod volumus perquirere. Burgrauius. *Hoc remedium* inquit *planè ſpecificum ad Hydropem à nobis alijſque nonnullis ſalutari experientia ſæpius depræhenſum eſt.* Næuius Burgrauio ſcripſit. *Noſti enim tu, quot eo Hydropicos curauit Iacobus VVercKhorſtius Lugdunenſium ille Empiricus. Noui ego, quot tu ſimiliter paucis huius doſibus, inſtinctu nobiliſſimi Domini Caroli a ſternſee, &c.*

Hydropi.

Apothe-

Apothecarij Rochæi vxorem puerperio attenuatam, febre quartana labefactatam, tandem marcore exossem, attamen Anasarca ad desperationem aggrauatam, resumptis viribus A. D. O. M. ex mortis faucibus euulseris, Præterea Andreas Chioccus in Museo Calceolariano refert huiusmodi verba. *Hoc se fœliciter Hydropicos curasse Clarissimus Mediolani Medicus Septalius litteris ad me datis profitetur.* Næuius etiam in Tympaniticis commodè vsus fuit. Ioannes Ingostetterus Medicus Ambergensis in Epistola ad Reudenium adserit. *se cum Collegis D. Ioanne Rosa, & D. Ioanne Georgio Agricola vsum esse hoc gummi in Hydropicis non in fœliciter;* præcipue in Ascite. Hecstetterus etiam testatur se pluribus Hydropicis salubriter dedisse. *& in orientali India esse in vsu ad cacochymiam, & inflationes corporis à diuturniori mora in mari adfirmant.* inquit, vt supra retuli. Libauius. *noui* inquit *quorum aquas* detraxerit, ita vt venter hydropicus detumuerit laudabimus nos quoque Chrysopon ad Hydropem, nam aquas, & serositates propriè respicit, & educit, At P. I. Faber de Q. Essentia Gittæ gummi sic loquitur. *Aquam intercutem certissime exiccat, quod eius spiritus salis, potentissimè serosos exhauriat humores, & corrumpi non permittat, & iecur roboret, ita vt non serosum producat, & efficiat sanguinem: sed laudatum, & ab omni hæmatoseos vitio vindicatum. Leucophlegmatiam etiam ex eadem ratione curat, & pallidos virginum colores; quia roborat ventriculum, & expurgat ab omnibus serosis humoribus; & aperit omnia obstructa, difflatis vndequaque per cutis spiracula spiritibus, & euacuatis inde tertiæ coctionis excrementis.* sed hic Messanæ cum deploratos aliquot Hydropicos huius ope curauerim eius vim Hydroticam satis notam censeo.

Hydropi

Ita in Phthisicis se vsum esse satis commodè, nos mo-

Phthisicis prodest.

nitos

nitos voluit Næuius. at P. I. Faber guttæ gummi Q. essentiam. *Pectus, & Pulmones eadem etiam ratione a crassis, & pituitosis humoribus vindicat, & suspiriosis, & difficile respirantibus subuenit.* quod si verum est, Pectoris morbis conferre, dicemus.

Febricitantibus.

Febricitantibus etiam Exhibetur: nam Libauius ait. *Nobili Fœminæ datum est illud medicamentum cum Theriaca in febre ardente.* Burgrauius exibuit quartanario. at P. I. Faber. *Quartanam* scribit *tutissime curat eius frequens vsus, quod eius spiritus subtilissimus, & potentissimus, quemcunque soluat, & disperdat tartarum.* cum autem multæ febres gignantur ab ichoribus biliosis, pituitosis, & melancholicis euacuantia huiusmodi ichores tollere poterunt dictas febres.

capitis morbis.

Capitis etiam morbos tollere fatebimur, si materiam lædentem ab hoc attrahit. at asserit quidem P. I. Faber scribens de Q. essentia. *Membrorum tremoribus subuenit, & paralysi, torpori, & Caro, & omnibus Cerebri morbis ex pituita, & serosis humoribus prouenientibus, propter eandem rationem.*

Artritidi.

Arthritidi, Chiragræ, & Podagræ (quam guttam vocant) summe prodesse dicunt, qui censent esse Monardes Gummi ad podagram. vnde Reudenius id præstare voluit, quia euacuat serum: namque nec pituita, nec bilis, nec Melancolia possent ferri ad articulos; nisi essent sero attenuata, cuius euacuatione prohibetur tum fluxio, tum fluxionis penetratio. & ait. *Dum igitur gummi nostrum admistum serum expurgat, non solum podagram præsentem mitigare, & inhibere eius augmentum, verum etiam ab imminente corpus præseruare aptum est. cape exemplum. Strenuissimus capitaneus bellicus gallicus Carolus Darandel à multis annis solitus fuit tempore verno, & autumnali laborare tumore, atque dolore compressiuo lienis; quem sequebatur Arthritis acerbissima. Hic Parisijs in Gallia,*

& in

& in Vngaria bibit aliquoties decoctum ligni methodicè propinatum. Thermaliqùe insessu articulos roborare voluit, at sine aliquo insigni commodo. Postquam autem, meo iussu, penè biennij spatio singulis mensibus, nostro Gummi cum extracto hellebori nigri in pilulas redacto vitiosos humores excludit, ac ad sudorem promouendum nonnumquam Acidulas, in districtu Abbatiæ Toplensis adhibet, belle viuit, rarissimeque insultus hostis sui, eosque non tam vehementes, vt antea experitur. Animaduertitur hoc etiam in alijs adfectibus morbificis, à serosis, & tenuibus ichoribus productis. ipse testari possum, quod cum ante annum erysipelate laborarem in dextro femore, huius medicamenti adsumptione multum fuerim adiutus. At P. I. Faber de quinta essentia Gummi Guttæ sic effatur. *Arthritidis summum & vnicum est arcanum ad euacuandas eius causas internas, & refocillandas partes, tum neruosas, & musculosas; quia eius salis spiritus id omne commode, & certissimè peragit adauctis vitalibus, & animalibus spiritibus, & refocillato humido radicali partium omnium.* nec inficias ibo, hunc ὀπὸν valere ad Artritidem, cum euacuet valide a remotis partibus serositates.

Denique laudatur a P. I. Fabro ad cutis affectus non modo intus assumptus; verum etiam ab extra applicatus, ideo scriptum reliquit. *Cutanea omnia vitia exterius applicatum, & interius sumptum certissimè curat, quod sanguinem mundet, & exiccet humores in vlcera defluentes, & corrumpi non sinat, & agglutinet, quod solutum est per humorum acrimoniam, suo balsamico oleo.* **ad Cutis affectus.**

Potest etiam exhiberi in alijs quibuscunque morbis vbi peccauerint ichores, vt etiam bilis tenuis, & pituita, habito respectu ætatis, temperamenti, &c. Næuius ausus fuit etiam prægnantibus exhibere. Ioanes Colle. in Meth. Ad hydropem, dolorem colicum, arti-

culorum, Podagram, &c. ℞. *Gummæ indicæ Guuot vocatæ. gr. vi. cornu cerui præparati, margaritarum præpar. an. ſcrup.* ∸. *miſce fiat puluis, qui ſingulis octo diebus adminiſtretur.*

Quæ nocumenta pariat Chryſopos. cap. 8.

Vt alia purgantia, non raro lædunt corpus, ita Chryſopos purgans ſolet diuerſimode corpora moleſtare, vel dolores, & flatus in inteſtinis, vel nauseam, & Vomitum in Ventriculo; vel ſuper purgationem, vel faucium ardorem, & ſummam ſiccitatem, ac oris ventriculi læſionem, laſſitudinemq; corporis moleſtam, excitando. Auctorum teſtimonia ſatis ampla habemus. G. Horſtius. *Recens iſtud purgans gutta gemu dictum, illud hactenus etiam noſtris regionibus* (i. Francofurti) *fuit in vsu; ſed poſtquam obſeruauimus, in quam plurimis diuersa, & ſæpius periculoſa (non alia quadam manifeſta cauſa concurrente) ſymptomata fuiſſe ſubſecuta, ab vſu eius abſtinendum eſſe putauimus, ne per aliorum dolores experimenta faceremus*. Horſtio ſic reſpondet Hildebrand. Gratiſſimum mihi fuit candidum tuum iudicium de Gummi iſto Peruuiano. Dn. D. BacKmeiſterus Roſtochio idem ad me perſcripſit, corpus videlicet vehementer id perturbare, vomitumque ſimul, & aluum mouere, non citra tædium, & nauſeam adſumentis, ideoque vſum eius penitus apud illos defeciſſe, niſi quod robuſtioribus interdum exhibeatur, qui alia reformidant. Miror sanè; ijs .n. quibus hactenus illud a g. 10. ad 12. dedi numquam tale quid contigit; ſed lentiſſimé, ac leniſſimè citra vllam perturbationem purgati fuerunt. Litteras accepi nuper a Pharmacopoeo quodam Amſterodamo

Petro

Petro Garneto, qui mirificas eius, & penè diuinas virtutes, atque effectus præsertim in Hydrope Anasar, ta satis deprædicare nequit. Næuius Burgrauio sic verba fecit. *Nè quidem alias symptomata noxia ex assumpto hoc vidi secuta, quam in fœmina prægnante sex mensium febricitante, quæ iuxta hypogastrium dolores eximios sensit. Et in alia phthisica, quæ parum à letheo fonte aberat, (per me tamen restituta cum bono Deo) ex importuna* καθαρσει *Empirici, sine examine Methodico, & Dogmatico: in hac contra* Aphoris. *Hipp.* 8. *sect.* 4. *in illa contra aph.* 34. *sec.* 5. *In alia itidem Tympanitide affecta, quæ ob circum gyrationem Euripeam flatulentorum barborigmatum graues vtcumque dolores percepit, vsque dum post sedem vnam, atque alteram cum euphonia molem aquæ citrinæ deijceret.* Libauius. *Dedi aliquando vxeri meæ grana* x. *ea satis moleſtè euacuabatur. Nuper exibui xii. grana cum speciebus Diagalangæ ex vino. Primo die octies, & toties secundo, tertio non sine dolore intestinorum ventrem mouebat in eo homine, qui satisfluidum, & plenum humoribus corpus habebat. Ante triduum iuuenis quidam ex syrupo diacinnamomi totidem grana hausit, nihil purgatus eſt deorsum, per vomitum autem reiecit album flegma multum. Noui quorum aquas detraxerit, ita vt venter hydropicus detumuerit. Nihili fœminæ datum eſt illud medicamentum cum Theriaca in febre ardente Ea vltra modum ita euacuata eſt, vt defecerit. miscui pilulis, & alijs catharticis nihil fecisse immoderate deprehendi.* Vomitum etiam concitare pleriq; fatentur, atque ventriculum subuertere. sed P. I. Faber. *exiccare ventriculum, & Oesophagum summopere.* dicam ego quod sentio. quæ nocumenta auctores allati attribuunt Chrysopo, sunt etiam communia alijs validioribus purgantibus, scammonio, ela-

Neuius *nocet vẽtriculo.*

terio, Latiridi, Ricino nostrati, & similibus, quæ Vomitum aliquando, aliquando vero intestinorum cruciatus, quæ, & Manna, & Cassia benignissima in se ipsa non raro efficiunt. Equidem bis uidi ex solo Melle rosaceo, & sy. solutiuo ægrotantes enecatos. Iuuenis ob iram, & melancoliam in leuem tertianam notham intermitt ntem inciderat, post quartam accessionem in die intermissionis ab assumptis onc. v. sy. ros. solutiui post horam amisit Vocem, & 9. post hora animam; secto corpore inueni Ventriculum laceratum, & corrosum, nihil aliud continentem, quam puram bilem citrinam, vt scripsi in meo sepulcreto. Alter post tertiam tertianæ accessionem in die quietiori assumpsit vnc. vj. Mellis ros. sol. & post x. horas obijt, nam copiose bibit, & aquam fontis frigidam fluere supra pectus voluit, vnde oborto frigido sudore obijt. si vellem, possem hic plurimos enumerare ciues, quos Messanæ obijsse vidi ab assumpta Manna, qui error fuerat Medicorum ignorantium corporum vires, an ferrent Medicamenta; alter enim debit in diarrhea, alter in phthisi, in febre maligna, in vulnerato in pectore, & moribundis. vnde sæpe illud vidi, quod. Hypp. timuit dicens *magnam esse calamitatem medicamento dato ægrum mori*. hæc quidem non sunt nocumenta a medicamenti natura; sed ob errata ægrotantis: vel medici inscitiam: sic plurimi sumpserunt Guttæ gummi, & modestissimè, absque vlla molestia fuerunt euacuati. Verum fatendum est aliquando Oesophago, faucibus, & ori ventriculi nocere. & magis proprium vitium huius medicamenti reor. *exiccare summopere*; dixit Faber oesophagum, & ventriculum. quod fateor a manifesta qualitate efficere, immo etiam sua acredine plurimum molestare; præcipue si mandatur, vel sumatur ita, vt substantia sua fauces, & Oesophagum tangat. sed suspicor etiam nocere ab occulta quali-

infortunium.

nocumenta à pharmacis.

tate,

tate, quo pacto obseruaui Ricinum Ægyptium vetus, & rancidum à circulatore Romæ venditum ad grani vnius dimidium assumptum purgare sine molestia; sed ea cautione, vt deuoraretur aliqua re septum, ne Oesophagum tangeret, aliàs sua acrimonia nimis lædebat: contigit tamen, vt Iuuenis 18. annorum id sumeret, & masticaret: vnde aluus bene quidem purgata fuit; sed oesophagus, & os ventriculi ita læsa, & inflammata, vt febre excitata continua, & leni, siti magna, lassitudine, animi deliquo, & inappetentia, ac deglutiendi difficultate. 9. diei resolutus obierit. vt scripsi epist. x. decadis primæ. & lib de rariorib. plantis horti Farnesiani. Similis quædam maligna contrarietas mihi videtur reperiri in Chrysopo. nam aliquoties dedi. 8 vel 10. grana cum conserua rosarum. quo purgatio sine vlla quidem molestia processit; sed conquerebantur solum de faucium, & gulæ acrimonia, calore, & siccitate, & quasdam lassitudines, & fastidia oris ventriculi patiebantur. & hæc sunt vitia, quę Chrysopo obijci possunt, quę confirmauit Io. Hartman disput. 9. in fine scribens. *Gummi Chatthaiemu Picrocolis inimicum, & ventriculo, vix propinari tutò licet, nisi prius cum spiritu vitrioli corrigatur*. concludam, quia euacuat serositates, sitim excitare; & gulam siccare, quia acredinem habet, fauces mordere ventriculi lassitudinem parere a contrarietate resoluente spiritus insitos eius particulæ.

Ricinus nocuus,

nocumenta Chrysopi.

Correctio Chrysopi. cap. 9,

AD corrigenda nocumenta Chrysopi varie auctores laborarunt nos non pigebit cuiusq; pręparationem, & correctionem transcribere. Libauio quidem videbatur Scammonij vires habere, & eandem correctionem illi conuenire, censebat. Reudenius puluerem Gummi guttę

corrigentia Chrysopi.

miſcebat cum ſemuncia conſeruę roſarum. aliquando aſperſis ſpiritus vitrioli guttis tribus. vel in liquore appropriato morbo, aliquando cum extracto Hellebori nigri in pilulas redacto. Mindererus in Aloedario pag. 50. ſic corrigebat. *Gummi huius q. v. diſſolue probe ſpiritu vitrioli in vaſe vitreato, poſtea per Alembicum ſpiritus omnis extrahatur: gummi in vaſe reſidens exiccetur, cauendo tamen ne nigreſcat; ſed colorem ſuum natiuum reſeruet luteum: ſi dulcius reddi volueris, aquà pluuiali ſemel, atque iterum abluatur, donec acorem amittat.* addit Horſtius. *Manifeſtum hinc ea propter ſpiritum vitrioli pro correctiuo concurrere, quo vis vomitiua, quam habet, cuius ratione vehementiores perturbationes ſubſequuntur, ſiſtatur.* Hecſtetterus. *Corrigentia eius ſunt ſpiritus Vitrioli, quod & D. Mindererus obſeruauit. Oleum Cinnamomi, eius aqua, & ſyrupus. Quamuis nec hæc impedire eiectionem materiæ hærentis in primis vijs per Vomitum ſemper poſſint.* Hartman. P. I. Faber. & alij chimici, cenſent etiam corrigendum ſpiritu Vitrioli, quibus ego quoque ſubſcribo, ad tollendam, vel ſaltem imminuendam facultatem illam prauam officientem Oeſophago, & ori Ventriculi, quæ ſi relaxat Chryſopos, ea ſpiritus vitrioli denſat, & roborat, veneniſque obſtat.

Spiritus Vitrioli.

Cum autem Auctores præſcripti varijs modis exhibuerint Chryſopum laxatiuum, eos etiam tranſcribemus. Hecſtetterus. in ſcolio. *Quibus facilem vomitum Natura negauit, ijs, & hoc gummi haud conueniet. Quare vt aut vomitum impedirem, aut ſtomacho adpropriatum magis redderem, exhibui patienti hydropico ſic correctum.*

Hecſtetteri correctio.

℞. *Aquæ Betulæ.* vnc. iij.
Spiritus Vitrioli. gut. iij.
in hac aqua acida infunde per noctem.

Rhabar-

Rhabarbari electi. dr. j.

mane leuiter coletur, & exprimatur, in hac infusione colata dissolue. Gummi laxatiui. gr. viij.

Syr. de Cinnamomo. dr. iij.

M. F. haustus; a quo materia crassa, tenax, viscosaque per vomitum reiecta fuit, ac serum copiosum deiectum, ita vt iam ab alijs derelictus reuiuisceret. fuit autem sæpius repetitus haustus hic, interdum addidi Brodium laxatiuum Cybebarum ad vnciam vnam, & semis, ad grana nouem gummi laxatiui, & tunc nihil vomuit, solum deiecit serum copiosum ad ventris vsque depletionem, quibus subiunxi roborantia hepar, & sic Deus plures adiecit annos vitæ eius. dictum autem Hydropicum idem Hecstetterus in Historia, prima vice purgauit infusione Rhabarbari, Senæ, Agarici in aqua Betulæ, cuius expresso Gummi laxatiui. gr. vi. adiecta essent, & correctionis ergo syrupi de cinnamomo. dram. iij. egit, & vomitu, & deiectione suum officium. Post aliquot dies, exhibuit pulueris Gummi laxatiui. gr. xi. manuschristi cum Oleo cinnamomi. scrup. ÷. misce, sumpsit cum Vino, a quo deiecit copiosum serum, & pituitosam euomuit materiam, tandem purgauit, quod in venis latitabat reliquum. extracti cucum. agrestis scrup. ÷. gummi laxatiui. gr. ix. cum sy. cinnamomi formentur pilulæ ne recidiuam pateretur. deinde scribit in Scholio. *alia correctio,*
Soleo aliter exhibere, modo in puluere cum uino odorato, maluatico, aqua acetosæ, aut cum conserua rosarum pallidarum, quibus addo spiritum vitrioli; aut cum tabulis manuschristi cum oleo cinnamomi. modo conficio tabulam cum sacchar in aqua acetosæ dissoluto, quam inungo oleo cinnamomi. modo cum lenienti aliquo syrupo, aut brodio, cum quibus multum agit, magisque deijcit, exhibeo, rarius cum electiue purgantibus excepto Rhabarbaro, sena, infusis. in forma pilulari

parum

parum agere manifeste deprehendi.

Horstius. *Hoc fine nostris in officinis Diacidonium lucidum laxatiuum cum extracto scammonij, & gutta gamandra conficitur, quod minima dosi ad aquas educendas in hydropicis dari solet: sunt qui maxime commendant sequentem præparationem, vbi guttæ gamandræ gr. vij. & Troch. Alhandal. gr. iiij. additis olei anisi gr. ii. cum saccharo in aqua cinnamomi soluto fit confectio in rotulis, vel morsellis, pro dosi communi, qua ratione non tantum vis purgans versus inferiora dirigitur; sed simul etiam ventriculus corroboratur.* & lib.4. in fine. Diacidonium lucidum purgans cum gutta Gamandra. ℞. *Diacidonij lucidi simpl. lib. i. Guttæ Gamandræ præparatæ cum spiritu vitrioli. dr. vi. m.f. elect.* audiamus Reudenium in Apologia. *Exibueram primum in substantia in puluerem redactum cum saccharo crystallino, siuè cinnamomo, & caryophillis. Vt vero vim Emeticam, delicatioribus, & qui non sunt assueti ad vomitum, molestam compescerem quadantenus mixto cum conserua Rosarum, aut Syrupo de cinnamomo, adspersi vnam, aut alteram spiritus vitrioli guttam, bono cum successu. Præscripsi quoque Pharmacopoliis præparationes duas ad vsum adseruandas, quibus, Deo fortunante, multum præstiti Schlac Kouualdæ Bohemorum, in Thermis Carolinis.*

Horstii mixtura

℞. *Santali rubicundissimi.* vnc j.
crassiuscule incide, & affunde triduum, quotidie agitando.
Vini albi. vnc. iiii. vel q. s.
Spiritus vini. vnc. ÷.
Spiritus Tartari. dr. i.
post leuem ebullitionem fortiter exprime, & cola. in colatura dissolue.
Sacchari albissimi. vnc. ii.
Gummi Gittaiemou. dr. i.

Pul.

Pul. cinnamomi morsu electi.
Caryophillorum. dr. ÷.
Aq Cinnamomi. dr. ij.
fiant s. a. Rotulæ ponderis consueti.
Dosis scrup. iiij. scrup. v. ad dr. ij.
Signentur Rotulæ cathartice.
℞. *Santali Rubei bene colorati.* dr. iij.
Passul. minorum. dram. ij.
Cinnamomi *morsu ele.* dram. ij.
Gummi *Gittaiemou.* dram. j.
Crassiuscule incisis affunde in vitro capaci angusti orificii Vini albi tenuis. vnc. vj. vel q. s.
Spiritus Vitrioli. dr. ÷.
Stent bene obturata dies septem integros, & quotidie aliquoties egitentur, deinde bulliant parum, atq; fortiter exprimendo colentur. Colaturæ addant.
Sacchari opt. vnc. iij.
reponantur in vsum.
Signetur Syrupus Carthaginensis Catharticus.

Modo non pigebit transcribere Præparationem Q. Essentiæ P. I. Fabri longam, difficilem, chimericam, & ab ipso auctore, vt reor, numquam confectam. adijciam tamen ne quid ab alijs scriptum de hoc nouo succo, in hoc tractatulo desideretur. scripsit autem. **P. I. Fabri prep.**
Vt in essentiam reducatur, hanc obserua methodum. sumatur Gutta gamba, libra vnica, aut altera, & contusa immitatur in Alembicum ad descensum aptum, & destilletur purissimo igne, adauctis pedetentim ignis gradibus, vsque ad combustionem, & incinerationem rei, quæ destillatur: post destillationem separabis oleum ab aqua, quod erit in maxima copia, quod succus ille gummosus sit valde, & pinguedine plenus: oleum rectificabis in retorta, cum pauco vitriolo calcinato ad rubedinem, donec empyreuma deponat; hoc oleum seruabis, & coniunges cum sale fixo eiusdem Guttæ gam-

chymica operatio

bæ, ex cineribus in distillatione olei factis extracto, & depurato, per solutiones, & calcinationes multoties iteratas: sale, & oleo conseruato, nouum succum eiusdem plantæ habebis ad quantitatem vnciarum sex, aut septem, & dissoluas in phiala uitrea oblongi colli cum spiritu uini alchoolizato, spiritum uitrioli æquali quantitate. solutum succum digeres per 15. dies in tepido Balneo, deinde destillabis in eodem balneo, quicquid destillari poterit: tum demum iterum reaffundes spiritum uini destillatum super magma relictum, & digeres, ut, optime dissoluatur, per tres, aut quatuor dies, deinde filtro omnia committes, ad depurandum summopere & destillabis infiltratum in eodem balneo, quicquid destillari poterit, ut prius; tum demum iterum dissolues, & digeres, & filtrabis, & destillabis toties, quoties, magma relictum in fundo alembici faces emittet: tunc quiesces, & magma solum uindicatum ab omni vini spiritu dissolues cum succo limonum, & spiritu Vitrioli destillatis, & postquam in digestione per octo, aut quindecim dies digestionem leuem passum fuerit separabis ab eo succum limonum distillatum, & spiritum Vitrioli per balneum feruente aqua distillandum, aut per cineres tepidos, donec magma relinquatur in consistentia mellis. Hoc magma, quod est extractum coniunges cum oleo, & sale fixo superiori, & ex his vnum parabis, per digestionem duorum, aut trium dierum, medicamentum, quod in vasis uitreis seruabis ad usus uarios sanitati utiles. Denique Ioa. Colle in Meth. facile parandi med. p. 96. *Obiter admonendum*, inquit, *de hac gumma Indica, quæ hac tempestate in usum reuocatur, bene prius corrigi debere, nimis enim acris. & mordax uiscera, & stomachum lancinat, corrigatur igitur cum sandalis, spodio, succo rosarum, & hæc omnia reponantur in Vesica suilla, & vesica claudatur in malo cotoneo pasta inuoluto, & in furno co-*

Io Colle præparatio.

cto; & hac lege parata tuta, & iucunda erit.

Dosis Chrysopi. cap. 10.

CLusius Dosim esse intellexit a xv. ad xx. granorum pondus. Hecstetterus scribit. *Dosis nobis non est ea; quæ incolis sinarum regionis; sed multo minor, nimirum à granis iiii. ad xiii. usq;* Memini *me granis iiii. cum dracmis duabus syrupi de cinnamomo in Hidropico sine molestia, sine torminibus, absq; lypothimia, sine uomitu; dicamne propter uitrioli spiritum, cuius guttam unam addidi, aut propter pauca grana gummi hæreo, euacuasse mensuram unam seri, aut paulo plus fœlicissimè. Ad plura grana non licuit: ob summam debilitatem assurgere.* Pueris *annorum* 4. *in asthmate grana tria in Oximelite exhibui, & pituita stertorem hactenus causans reiecta fuit, nec alia nisi uomitus molestia adfuit. consueta dosis in hydropicis fuit. gr.* 9. & 11. *admodum robustus sit æger, quæ cum aqua Betulæ, & syrupi domestici, an. unc. ii. exhibeo. sæpius cum solo syrupo de cinnamomo ad dram. ii. In febre Tertiana Gummi gr. viii. plus minusuè cum syrupi rosati laxatiui uncia una semis, & aqua endiuiæ q. s. offero. In Ictero gummi gr. vi. addo Rhabarbari dracmæ uni, facio irrorari aqua cinnamomi, & propino, aut in uino Absintii, aut aqua acetosæ, uel alia cichoracea. Et vt pituita absterſa eÿciatur cum alÿs serosis, & biliosis humoribus gummi gr. viii. uel ix. cum tartari cristalli. cremore, & lenitiuo aliquo iungo. Cothurnum haud omnibus pedibus aptum hactenus credidi, sed ut pluribus accommodari posset, procuraui.* Reudenius dedit grana. 4. 5. 6. 7. aliquando. 8. Andreas Hildebrandt. grana vii. viii. ix. iu iusculo. vel gr- vi. cum scrup. ÷. pill. dedit etiam gr. viii. cum liquore conuenienti. Horstius. huius gr. vii. troc. alhandal. gr. iiii. ol. anisi gr. ii. cum saccaro aqua cinnamomi soluto f. rotulæ pro dosi vna. Libauius Vxori,

Dosis ex Clusio.

ex Hecstettero.

Dosis ex Reuden.

ex Horst.

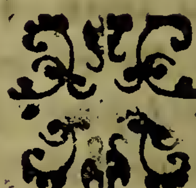
ex Libanio.

gr. x. dedit, alijs gr. xii. ex vino cum ſpeciebus Diagalangæ, vel ſy. Diacinnamomi, vel cum Theriaca, vel pilulis, & alijs. Horſtius. *Ante hac ſummis laudibus decantauit Illuſt. ſaxon. uiduæ Pharmacopœus, VVilibaldus Schatuet, qui illud ad gr. 7. 8. 9. in iuſculo ſe fœliciter exhibuiſſe, interdum etiam gr. 6. cum ſcrup. ÷. pillular. permiſcuiſſe referebat. Semel ego alicui 8. gr. in liquore conueniente diſſoluta dedi, unde quater deiecit citra moleſtiam, & ſaporem eius, quaſi terræ ſigillatæ fuiſſe aiebat.* P. I. Faber dari ſcripſit grana iiii. aut vi. ſed intellexit ſuam Q. E. ego autem grana v. 7. & 9. exhibui. & 12. etiam.

P. I. Fabro.

s(✠)s

 FINIS.

Proble-

PROBLEMA
De Lacte in Virginibus.

PETRI CASTELLI
ROMANI.
Medicinæ Theoricæ Professoris Primarij in Messanensi Gymnasio, & almi Collegij Prioris, & Decani.

Quæritur an Virgo in mamillis lac habere queat. quæsitū.

Respondetur affirmatiue; quod neq; admirabile, neque rarum est; sed naturale, & frequenter accidens; vti ostendam clarissimè ratione, auctoritatibus,& experimentis: prout temporis breuitas, multaque negotia id mihi permiserint. Respōsio.

Experientia quidem, & plurimis historijs constat Animalia quædam mascula lac habere, & quæ esse prægnantia nequeunt: secundo homines lac in mammis habuisse relatum est. tertio puellas nuper natas. quarto Virgines, de quibus nunc dubitatio est. *probatur e xperimentis.*

De Animalibus quidem testis erit primus Aristoteles. lib. 3. de Hist. animalium cap. 20. scribens. *Vbera etiam caprarum, quæ coitum non patiuntur pastores Montis Oetæ vrtica perfricant vehementer; vt*

dolorem infligant. itaque primum cruentum humorem eliciunt, mox purulentum, postremo lac non minus, quam ex iis, quæ venerem patiuntur. ecce fatetur Arist. Capras sine veneris vsu, ac coitu posse lac habere. & statim subdit. *Maribus magna ex parte nec bestiis, nec hominibus gignitur lac; fieri tamen potest vt aliquibus interdum gignatur. nam & in Lemno insula Capro mammis, quas geminas iuxta genitale gerit, tantum lactis emulgebatur, vt colostra inde conficerent. quod idem etiam proli masculæ Capri illius euenisse accepimus*. & rarum quidem hoc; sed verum censuit Aristoteles. Quod confirmat Mattiolus lib. 3. Epist. 26. ad Gasparum Peucerum. addens hoc tam rarum spectaculum non esse, cum vno, & eodem tempore in Boemia diuersis in locis tres Horci reperti fuerint, qui suis ex vberibus lac satis copiosum reddebant. Cęlius Calcagninus Epist. quæst. lib. i. in Epist. ad Comitem Thomam Calcag. nepotem testatur catulós duos ex genere quos ἰχνευτὰς Gręci vocant .i. indagatores frequenti suctu ex grandioris canis papillis lac euocasse, ita vt non sine magna omnium admiratione matris vice educationis munere perfuncti sint; Vottonus de Hist. Animalium lib. primo cap 30. *Non prægnantibus*, inquit; *aliquando sed raro, eduliis quibusdam aliisque artibus (vt vberum frictione) efficitur, vt lactescant*. si ars id efficere potest, si vellet sæpe, etiam efficere posset sępius. id ipsum etiam refert Antonius Torquemada in lib. primo sui Viridarij item Baricellus lib. primo de lacte. cap. 3. M. Donatus de Medica Hist. lib. 6. cap. 2. & alij ex quib. constat aliquot Bruta Masculini sexus, quæ vtero gerere nequeunt, lac habere. nec non etiam fęminei sexus nullo modo prægnantia, nec coeuntia, (si Arist. credendum) lac effundere copiosum. Vnde sequitur lac in mammis fœminæ repertum, non esse

Animalia mascula lactifera

certum

certum signum prægnantiæ. ita vt etiam in virginibus spectari possit.

Secundo constat homines in mammis lac habuisse, & habere posse, ex ipso Aristotele, tum loc. cit. tum lib. primo cap. 12, cum enim dixisset *Maribus magna ex parte, nec bestijs, nec hominibus gignitur lac, fieri tamen potest, vt aliquibus interdum gignatur.* indicans, & possibile esse, & non magna ex parte, subdit tamen. *Viris post pubem exiguum non nullis exprimitur: veruntamen, vel multum prodiisse aliquibus traditum est.* id ipsum affirmant Albertus Magnus 3. de Anim. nec non Auicenna lib. 13. de Animalibus. se vidisse è viro tantum lactis emulctum, vt caseus sit confectus, & 13. tertii. tract. 1. cap. 3. & pueris, & adultioribus fieri quandoque lac in mammis. At Hieronimus Eugubius lib. de Lacte, & idem Baricellns de Lacte loco cit. scriptum reliquit. *Ego quoque vidi aliquando viros, qui in vberibus habebant lac, quod exprimendo emittebatur, est autem notum in masculis lac non fieri ex sanguine menstruo.* Vesalius lib. 5. de Hum. corp. fab. cap. 18. non semel id se conspexisse fatetur. Cardanus. lib. 12. de subt. *Vidi,* inquit, *Ianuæ Antonium Benzium ex Oppido portus Mauritii annum agentem trigesimum quartum, pallidum, barba rara, pingui habitu, e cuius mamillis lactis tantum profluebat, ut infantem fermè lactare potuisset, nec solum effluebat; sed impulsus ferebatur.* & Marcellus Donatus. cap. 8. de Variolis, & Morbillis. *ipse hominem uidisse recordor, qui ex mammis lac in manifesta quantitate emittebat.* Cardanus in aph. 37. sect. 5. *lac habent infantes quidam, ut filius Martini Borghini amici miei, qui dum lac sugebat, lac è mammis satis copiosum emittebat.* ita etiam Alexander Benedictus lib. 3. cap. 4. Anat. scripsit. *M. Maripetrus sacri ordinis equestris Syrum quendam, cui filius*

homines lactigeri

copia lactis in homine.

Syrus lactans filiũ

infans mortua coniuge superer at, ubera sæpius admouisse, ut famem filii uagientis frustraret, continuatoque suctu lacte manasse papillam, quo exinde nutritus est, magno totius vrbis miraculo. quod miraculum nullum est, cum sæpe accidat alijs hominibus. sic Conradus SchencKius filius. *Nouimus*, inquit, *virum, Præfectum seniorem portæ* Cupreæ *dictæ Laurentium VVolff. ciuem Brisacensem, qui ab ipsa iuuentutis ætate ad annum quinquagesimum quintum vsque, quem nunc agit, ambabus mammis, lacte tam copioso abundat, vt per iocum in conuentubus ipsorum, ebrius iam factus, compressis mammis, lac in assidentium è regione faciem extringat, atque eiaculetur; quo nomine quibus vis suis conciuibus innotuit, a quibus etiam sæpius, vt alijs demonstret, adhortatur. Neque tamen inde dolorem grauitatem, aut tensionem ullam percipit.* Cornelius Gemma lib. primo Cosmocrit. cap. 7. ita scribit. *Similiter quonam pacto maribus tantam, possibile fuerit, lactis copiam, aceruari ut (quemadmodum Alex. Buatus refert) uisi sint, qui, & infantem admotum lactare potuerint.* idem affirmat Nicolus se. 7. tract. 1. sum. 2. cap. 39. addemus Fabricium ab aqua pendente lib. 3. Penta teuchij Chirurgici. capi. 13. dicentem. *Vt menstrua singulis mensibus prodire solent mulieribus: ita viris quibusdam redundantia sanguinis, quæ nec per vrinam, nec sudores, nec sensibilem transpirationem discuti potest, ad testes confluit, & per lotij meatus excernitur. Hinc viri nonnulli effœminati, & lac gignunt, & purgationes instar muliebrium, ordinata vicissitudine patiuntur in Germania, & Lotharingia.* Baricellus addit lib. de Lacte cit. c. 3. *Ego quidem in duobus filijs meis inprimis diebus à partu obseruaui ab obstetrice mamillas constrictas, lac impulsu (magno multorum stupore) emisisse, idque in aliis etiam infantibus conspexi.* sed mirari magis desinemus si audiuerimus hominibus in India

pueruli lactiferi

frequent

frequentissime euenire. siquidem fatetur And. Laurentius Anatom. lib. 9. quęst. 2. *Narrant*, inquiens, *qui nouum orbem lustrarunt, viros pene omnes maximam lactis copiam habere. si itaque Viri lac generant, multo magis virgines, & mulieres, quæ non conceperunt. Earum enim mammæ rariores sunt amplioresque, & his copiosissimus sanguis superfluit.* quod confirmat Renuardus Cysatus de insula Iaponiæ, &c. Germanicè editus, & ait. *Apud Cumucaiaram Brasilianorum gentem viri tam amplis mammis lacte turgentibus præditi sunt, vt infantibus lactandis alendisque sufficiant; mulieribus eorum, paruis contra virilibusq; mammis donatis.* nec iure dicere possunt Laurentius, Baricellus, & Mercurialis. non esse lac verum, quia si nutrit, vt lac: eius vires habet, ac vsum; habebit quoque essentiam, & formam. Quare si lac reperitur in hominibus, & pueris nuper natis sine prægnantiæ suspicione. poterit facilius in muliere non prægnante, & in virgine.

in India Viri lactantes.

responsio obiectioni.

Si quæretis exempla, aderit Bodinus Theatri Natur. lib. 3. pag. 429. qui; *Infans*, inquit, *cum auiam vetulam siccissimam, mortua matre, sugeret, tandem lac emulsit eoque nutritus est abunde in oppido Hami Veromanduorum.* & equidem alias vetulas 60. annorum inspexi è quarum mammis lac fluebat, sed de- color ad citrinum, & viride tendens. Ioach. autem Camerarius apud SchencKium, *Infans* inquit, *siue puella quædam, filia mei affinis trimestris bene alioqui valens, inquieta tamen, & clamosa, a me diligenter inspecta, in ea tandem deprehendi mamillas tumidiores & non nihil rubicundas, quæ si parum præmerentur, lac quoddam aquosum emittebant. Durauit hic affectus per aliquot menses, & ab eo postea liberata recte se habuit.* Papè quid a longe quæro externas fides, si copiose habemus hic Messanæ? D. Angela tertio genita filia Illustrissimi Baronis D. Palmerij de Ioanne

Vetula lactans.

Puellarũ mamillæ lactescentes.

Mœcenatis mei benignissimi, & generis, & vitæ, ac morum splendore præclarissimi, Senatorisq; dignissimi a natiuitate vsque ad decimum mensem lacte mammas ita turgidas habebat, vt nisi sæpe lac expressum fuisset, dolorem inferret. cum autem sit hoc verissimum, quid vltrò quæremus? sed præterea Alex. Benedictus. lib. 3. cap. 4. Anatom. *Vidimus*, ait, *mulierem etiam cum Virgo esset, cui quoniam infecunda erat, menses substiterant, lacte semper diffluxisse*. nec reticendum est Christ. a Vega testimonium 5. aph. com. 39. *vidimus*, scribens, *puellam Brugensem, cui mensibus suppressis lac mammis inerat. Medicus vero cui res fuit commissa (accusabatur enim ab hero) constantissimè affirmabat ipsam grauidam esse, quam ego coram hero, & alijs defendi, fieri posse dicens, vt lac habeat mulier ex sola mensium retentione, citra conceptionem. Tempore tamen nouem mensium transacto, manifestè constitit mulierem honeste uixisse, & Virginem esse, cui aliquibus post diebus menses profluxerunt*. Baricellus in Hortulo Geniali. & lib. de lacte. cap. 4. *quædam mulier*, scribit, *nomine Victoria, cui cessauerant Menses anno 45. & fausta ualetudine uixit, cum autem sexagesimum ferè annum attingeret, ecce illi menses rubei, boniq; coloris rediere, uberaque, quæ prius flaccida erant, instar uirginum, turgidula facta sunt, lactisque tanta copia impleta, ut impulsu ferretur.*

Virgines lactiferæ.

Vetulæ lactariæ.

conclusio

Constat igitur ex plurimis testibus oculatis lac in Mammis non esse certum signum prægnantiæ. quia & vetulæ, & puellæ, & infantes, nedum maturæ Virgines, lac in mammis habere queunt, item homines & animalia mascula.

probatur auctoritate.

Modo probandum est id auctoritate magnorum Virorum id asserentium, inter quos primo loco est Vetustissimus Medicinæ Parens Hippocrates Aphorismorum sect. v. Aphor. 29. *Si Mulier neque prægnans*

neq;

neq; puerpera lac habet (γάλα ἴσχει) *huic menstrua defecerunt*. cui fidus interpres Galenus subscribit in com. his verbis. *fit autem, & tale raro, quandoque cum mulier grauida non est, quando ad similem peruenerint venæ repletionem, ex menstruorum retentione, cuius nunc dispositionis Hippocrates meminit*. & 6. de loc. aff. cap. 5. ante finem. hunc aph. probat. quem aph. etiam C. Celsus lib. 2. cap. 8. probauit. Quare frequens est Vtero gerentem, atque enixam lac habere, rarum autem Virgines, & quæ non præpererunt, nec grauidæ sunt, non tamen impossibile, & inauditum, nec admirabile. Ideo Hipp. interpretes huic sententiæ subscribunt, tamquam verissimæ, vt Philotheus Græcus interpres. *Si igitur non digerant* (*scilicet menstrua*) *& hoc fiat* (*scilicet vt lac sit in mammis*) *non existente conceptu, omnino menses suppressi sunt*. item Oribasius. *Quum sine conceptu lac fit in mamillis, significatur, quod propter aliquam operationem, pars sanguinis, quæ ad vterum deferebatur ad mamillas dirigitur*. id ipsum postea Confirmarunt Vgo Senensis in commento, nec non Brasauolus, qui verum lac esse censuit ex mensibus suppressis, & subdit. *in puellis verò, quæ non dum aptæ sunt viro ante pubertatem, aquositas quædam mammas egreditur, quam, & nos frequenter puerorum mammas exire vidimus*. Fuchsius in commento confirmans veritatem Aphorism. hæc verba posteritati propagauit. *Porrò hæc Hipp. sententia ijs etiam, qui cum imperio sunt notissima esse debet, ne scilicet de innocentibus puellis, quæ nonnunquam cædis infantium propter lactis in mammis generationem falsò accusantur, temere supplicium sumant*. Chist. a Vega in commento. *fit autem, quamuis raro, simili tamen ratione, mensibus suppressis ob causam præter nat. atq; morbosam, vt sanguis delatus ad mammas, coquatur, & in lac transeat, in quibus vera est, & ex-*

Hippocratis. Galeni. C. Celsus Philothei. Oribasij. Vgonis Brasauoli. Fuchsij. a Vega.

perimento probata Hipp. sententia, non enim peperegrunt, neque conceperunt, quoniam tamen lac habent significat, quod eis menses defecerunt, [ob mensium igitur defectum, siue suppressionem fit, citra conceptionem, & partum, vt lac habeant. Marinellus in commento conatur etiam huius causam ex Arist. ostendere. Triuerius in commento. *aliquando vel in virginibus non minus, quam in corruptis; sed non dum matribus, menses vbera distendunt, ac lac produnt.* & Valescus in cõmento. *Cum sine grauitate vteri sanguis ad mammas regurgitauerit vt cum alijs occasionibus menstrua supprimuntur, lac fiet: neque his solum; sed, & viris nonnunquam crassioribus, & plenioribus solet fieri.* Cardanus in commento. *Virgines quoque*, inquit, *cum ad masculinam naturam semen earum accedat, vbi menses retineantur, concoquunt sanguinem, & edulcant: atq: ob id cum exitu careat, trahitur, vt dixi, à mammis similitudine substantiæ, & euadit perfectum lac.* tandem in fine commenti concludit. Vsui est hic aphorismus. *quia maritus reuertens ex longa peregrinatione, posset vxorem, vt moecham, insontem tamen occidere, prohibetur hac admonitione. Hoc exemplum semel vidisse tantum memini.* idem confirmant alij commentatores Hipp. quos omnes transcribere superfluum. approbant etiam alij auctores hunc aphorismum, vt Syluius commento de mensibus mulierum. dum agit de signis. Mercatus 4. de Morb. Mul. cap. 17. Mercurialis de M. mul. lib. 3. de vitijs lactis cap. primo, & in com. Aphorismi. Baricellus lib. de lacte cap. 4. Andr. Laur. Anatom. lib. 9. quæst. 2. & alij. Medicis addemus Aristotelis testimonium. 3. de Hist. An. cap. 20. *Nam prægnantibus aliquando; sed raro edulijs quibusdam efficitur, vt lactescant. etiam quibusdam mulieribus natu maioribus suctu frequentiore lac prodijt, & copia tanta, vt infantem enutrire potuerint.*

Marinelii. *Triuerij.* *Valesij.* *Syluius.* *Mercatus* *Mercurialis.* *Baricell.* *A. Laurentius.* *Aristoteles.*

Obij-

Obijcies fortasse. Cordeus in primo de Mor. mul. com. 6. tex. 11. dictum Hipp. Aphor. explicat de muliere, quæ iam consuetudine viri fruitur, non de Virgine. Obiectio.

℞. id gratis dici, quia nemo id dixit. secundo dico, si ita stricte intelligeretur Aphor. esset incertus: nam in muliere coniugata si deficerent menstrua, & lac haberet, omnino vtero gerere diceremus. nec possemus scire an lac gignatur a grauidatione, vel retentione mensium. quare dicendum omnino, loqui Hipp. de Virginib. & ijs, quæ viro nō vtuntur, in quib. non est suspicio fętus. Responsio.

Obiicietis secundo Arist. 3. de *Hist.* An. cap. 20. *Nulli*, inquit, *ferè animalium lac fit, antequam vterum gerat.* Obiectio.

Confirmatur ex Hipp. de Nat. pueri. *Vbi peperit mulier principio motus iam facto lac fertur ad mammas si lactauerit.* dixerat etiam. *Ab vtero ad mammas lac accedit, quod post partum infanti cessurum est in alimentum.* præterea primo de M. Mul. de Molæ signis agens, ait, in mammis lac non generari. confirmatio.

Probatur quia si lac est nutrimentum infantis, vel debet esse, vel fuisse in vtero, alias frustra id gigneretur & extra tempus. robatio.

Patet etiam, quia And. Laur. & Baricellus ex professo hanc quæstionem tractantes conantur concordare Hipp. & Aristotelem dicendo. Verum lac gigni in Vtero gerentib. & puerperis. falsum suppressis mensibus. Respōsio.

Respondebimus non esse contradictionem inter hos magnos viros. & Arist. desumpsisse etiam ab *H*ipp. talem doctrinam, quare dicendum Arist. loqui de ijs, q; passim, & communiter fiunt. Hipp. vero de ijs. quæ raro contingunt. contingũt tamen, vt ex Historijs relatis clarum appa ret. & quod talis fuerit Arist. sententia innotescit ex ipsius verbis supra citatis. nonnè dixit *Maribus magna ex parte* non gigni lac, fieri tamen potest, vt aliquib. interdum gignatur? sic etiam nonne scripsit. Vbera caprarum, quæ coitum non patiuntur pastores fricare, sic lac conciliãtur Hipp. & Arist.

gigni

gigni non minus, quam ex ijs, quę Venerem patiuntur ne igitur sibi met cōtra dicat Arist. cōsideranda ipsius verba. οὐ γίνεται δὲ γάλα πρὶν μὴ ἔγκυον γένηται, οὐδενὶ τῶν ζώων. Theodorus vertit. *Nulli ferè animalium lac fieri solet antequam Vterum ferat.* si igitur *ferè*, non simpliciter nulli; sed vt plurimum. verum textus habet; *non gignitur autem lac prius quam fiat prægnans; nulli animalium.* quare dicendum non simpliciter voluisse, nullum Animal ante prægnantiam, lac obtinere. sed vt plurimum. quod clarissimé ipsemet explicat, mox subdens. *Non prægnantibus aliquando, sed raro, edulijs quibusdam efficitur, vt lactescant. etiam quibusdam mulieribus natu maioribus suctu frequentiore lac prodit, & copia tanta, vt infantem enutrire potuerint.* inde narrat quomodo Capræ, quæ coitum non patiuntur, lac generent. quo constat non esse vniuersalem negatiuam propositionem allatam, cum Arist. ipse doceat, aliquando contrarium accidere. male igitur huic textui adhærent Laurentius, & Baricellus pro vniuersali negatiua sumentes.

vera interpretatio Arist.

Ad Hipp dico. nec contra nos, nec contra se ipsum esse, quia in aph. loquitur de lacte ex suppressis mensibus, & lib. de Nat. pueri docet, cur in conceptu, nec non post partum lac ad mammas feratur. diuersi sunt casus.

explicatur Hpp.

In Mola autem non apparet in Mammis lac, quia vterus praue affectus est, nec potest gigni lac, ratione fœtus alendi; qui non est. nec ob defectum menstruorum; quia mola in vtero existente, non adest bonus sanguis, qui ad Mammas delatus in lac verti queat.

vbi Mola, non lac.

Ad probationem ℞. vt generatur in hominibus, in infantib. in vetulis, sine præsentia fœtus (nisi ab extra) quod frustra genitum non dicimus, quia naturæ gignentis scopum non percipimus. ita etiam si in Virginibus apparuerit, non debet dici genitum frustra, eo quod non

Solutio probationis.

intelli-

intelligamus nos intentum naturæ, quæ nihil frustra molitur.

Denique dicemus Laurentium, & Baricellum deceptos esse, vt qui immaginati fuerint, lac prægnantium, & enixarum verum esse lac, alimentosum, & laudabile. in non prægnantibus autem, album quidem; sed nec chymum, nec dulcedinem, nec vires alimenti obtinere. itaque colore tantum suo, non Viribus, nec forma specifica, lactis nomen mereri, cum tenue sit, & dilutissimum, ad alendum omnino ineptum. quæ omnia gratis dicta sunt imaginatione tantum, & contra aliorum sententias, & Historias allatas, quibus innotuit optimum lac, & alimentosum apparuisse in masculis, atq; etiam in non prægnantibus fæmellis capris. in hominibus quibusdam, & de facto etiam in Vetula citata. de lacte in mammis infantium non disputo, quod aquosius visum fuerit. præterea omnes Hipp. interpretes sentiunt ipsum senem intellexisse verum lac, eo in Aphorismo. Quare nihil obstat, quin clarissimorum philosophorum, & Medicorum opinione, & auctoritate certum sit, quod lac in Virginibus apparere queat sine veneris vsu.

error Baricelli.

contrarium patet

Modo id ipsum ratione probandum restat, materiam, efficientem, modum, & finem demonstrando.

probatur ratione.

De materia lactis conueniunt Peripatetici, & Galenici, cum quibus modo loquar (licet Hipp. ex ciborum, & potuum succo fieri dixerit, vt nos alibi clare explicauimus, & notauimus) esse sanguinem. nam Philosophus 4. de gener. An. cap. 8. eadem (inquit) materia est, quæ alit, & ex qua generationem natura constituit, eaque sanguineus humor in sanguinem habentibus est; lac .n. sanguis concoctus est, Galenus vero primo de sanit. tuenda cap. 7. *Sanguine*, ait, *dum adhuc in vtero gestamur ali nos constat, ex sanguine vero lac gignitur paucissimam in mamillis mutationem adepto*. eiusdem

à Materia.

ſunt ſententiæ Oribaſius 6. aph. 11. Auicenna lib. 3. fen. 12. tract. i. cap. i. item Auega, Fuchſius, Vgo ſenenſis, Triuerius, & Valeſius 5. aph. com. 40. item de ſacra Philoſophia. 45. nec non Andernacus com. j. dialogo. 6. Cardanus lib. de Alimento lect. 59. tex. 66. Euſtachius Rudius lib. primo. cap. 44. Io. Hucher. lib. 3. de ſteril. Ludou. Mercatus lib. 4. de m. mul. cap. 16. Petrus Salius 4. de morbis 32. Mercurialis de morb. puer. lib. j. cap. 3. Rodericus à Caſtro de Nat. mul. lib. 4. cap 9. Stephanus Rodericus caſtrenſis lib. de ſero cap. primo, & alij innumerabiles.

lac ex ſanguine

Nec ſimplicitur ex ſanguine lac fieri iſti dixerunt; ſed ex illo ſanguine, qui ſolet ad vterum ferri, & per ipſum quolibet menſe euacuari, vnde nomen ſuſcipit Menſium. inde maxima ſocietas conſpicitur vteri, & mammarum, Cum ſint etiã ductus per quos ab vtero ſanguis fertur ad mammas, & a mammis lac ad Vterum regurgitet: quod patet quia, ex Ariſt. 4. de gen. An. cap. 8. fluentibus menſibus non gignitur lac. *nec lactantibus fiunt purgationes ſecundum naturam, neq; lactantes concipiunt, & ſi conceperint, lac extingitur; quoniam eadem lactis & menſtruorum natura eſt, natura autem non tam large profundere poteſt, vt anceps ſit, ſed ſi alterutram in partem ſecernitur, in alteram deſit neceſſe eſt*. Hipp. verò lib. de Nat. puer. num. 21. Venas eſſe dixit ab vtero ad mammas. Deinde Gal. ait. de venæ ſect. aduer. Eraſis. c. 5. *Vna, & lactis, & menſtruorum ſubſtantia eſt, amborumque vt quiſque dixerit riuorum fontes communes venæ ſunt. Quamobrem quibuscunque per ætatem menſes fluere ceſſarunt, his neque in mamillis lac amplius colligitur: quæcumque etiam purgandi tempora ad huc habent, ac interea lactant, hæ non purgantur*. *Præterea cum mulieri lactanti ſanguis per locos eruperit illico lac huic euaneſcit*.

ab Vtero lac.

Materia lactis, & menſium eadem.

Ex quibus innoteſcit materiam lactis, & menſtruorum

eſſe

esse sanguinem, qui per vterum exiens, menstruum dicitur; per mammas, lac. non mirum igitur si copioso existente in corpore sanguine qui per vterum euacuar deberet, si regurgitauerint ad mammas verti in lac, & suppressis mensib. apparere lac. quod accidere facile potest, non modo in ijs, quæ alias pepererunt; sed etiam in Virginibus. vt de facto multoties accidisse in Virginibus ex Historijs relatis constat.

Lactis efficiens

Lactis efficiens causa a Gal. in commento præcitati Aph. docetur. scripsit .n. Hoc quidem commune esse omnibus animalis partibus, quæ aptæ sunt humores aliquos vtiles generare, aut partibus alijs, aut ad conceptus nutritionem esse humorem illum quandam velati superfluitatem partis ipsius generantis. ipsa autem pars potentijs regitur naturalib. tum alijs quibusdam, tum alteratiua, per quam assimilat alimentum sibi ipsi. Quantum igitur Alimenti ab ipsa alterati fuerit nutrito corpori exquisitè assimilatum, illi apponitur parti, ac nutrit eam, superfluum vero derelictnm, similis quidem nature partis humor existit. sunt autem, & quidam in mammis adenes vim habentes id, id quod ad eos influat alterandi. Cum vero hi sint exangues, & albi proprium efficiunt humorem, talem qualis est lac, quando plus alimenti defertur ad ipsos. Plus vero defertur octauo, & non menſe conceptionis, quando abundanter oppletæ sunt communes venæ mammarum, & vteri, sicut in animalium prægnantium resectionibus manifeste conspicitur. fit autem, & tale raro. quandoq; cum mulier grauida non est, quando ad similem peruenerint venæ repletionem, ex menstruorum retentione, cuius nunc dispositionis Hippocrates meminit. hactenus Gal. ex cuius verbis elicitur; idem agens, quod in prægnantibus lac gignit etiam in Virginibus idipsum efficere posse. agit enim secundum copiam materiæ existentis in mammis:

lac a potentia alteratiua.

ab eodē agente lac in Virgine & in prægnante.

G vnde

vnde quotiescunque cessantibus mensibus sanguis fluxerit ad mammas, si harum virtus fuerit valida, in lac vertetur; si vero inualida, vt assimilare nequeat, & sub sanguinis forma remaneat. sequenti Aphorismo subdit Hipp. *Quibuscumque mulieribus ad mammas sanguis colligitur, furorem significat*. si ergo menstrui materia feratur ab Vtero, ad mammas extra tempora conceptus, vel sanguis cum sua forma remanet, vel in lac vertitur. vtrunque raro fit, ratio est quia raro sanguis extra conceptum fertur ad mammas; sed ad alias partes, quocunque tamen peruenerit aliquid noui parit. vnde si petierit Ventriculum vomitu reicitur: hinc Hipp. 5. aph. 32. *Mulieri sanguinem euomenti, menstruis erumpentibus, solutio*. quandoq; autem petit caput. ideo altero aph. 33. subdit. *Menstruis deficientibus, sanguis ex naribus fluens; bonum*. quandoq; ab vtero ad pulmonem procedunt, & affectus Tabi similes pariunt. primo de Morb. Mul. 6. sic etiam si delata fuerint ad articulos, podagram causant. vnde 6. aph. 29. *Mulier non laborat podagra; nisi menses ipsi defecerint* & secundo præd. num. 14. *minime superstites manent, & virgines, & mulieres, quibus ex suppressis mensibus Tabes oborta est*. similia multa alia apud Hipp. exempla leguntur, demonstrantia sanguinem ab vtero ferri in diuersas corporis partis, si forte in mammas regurgitauerit copiose, ijs validis existentibus in lac couuertitur, & quia hoc non admodum frequenter fit, Cardanus com. aph. 37. opinatur, non ex sola sanguinis redundantia ob mensium retentionem hoc fieri, velut Galenus, credit, quia frequenter hoc contingeret, sed oportere adesse vim validam testiculorum in fœminis, & imbecillem in masculis, ad hoc vt horum mammæ lac conficiant dicto tempore. At ego validam esse vim Mammarum concoctricem censeo: quia Gal. adenibus in mammis

Mẽstrui materia ad mammas.

ad Ventriculum

ad caput

ad pulmonem.

ad articulos.

contra Cardanum.

lactis generandi facultatem tribuit, non teſtibus, niſi dixerit Card. ſpiritum quendam a mulierum teſtib. deferri ad mammas, quo viuificatæ ſanguinem in lac vertunt, alias non: nonnumquam .n. per Mãmas menſtruus ſanguis exiſſe viſus fuit. refert .n. Cordeus com. *6.* in primum de Morb. Mul. tex. 11. Mulerem, cui menſtrua per mammæ ſiniſtræ papillam menſibus ſingulis tanta copia profluebant, vt quatuor, aut quinq; lintea inquinaret, & addit, ſi è circumiectis mammæ venulis, huc ſanguis conflueret, ibi tum moram quoque trahens coaceruaretur, vnde tumeſcerent ſolummodo mammæ eiuſce ſanguinis præſentia copiaque: nempe in modum, & proportionem partium totius corporis reliquarum, quæ ſanguine nimis copioſo quidem ſatiatæ manent. At in hac Hypoteſi menſtruorum inſtar confertim ſanguis vacuatur è mammis, & liberaliter, ideoque tunc minime lacteſcit, vt ſolet nutricibus, in quibus commoratur ſanguis tantisper in mammis, & vtero, aut potius in interiectis inter illa venis volutatur, & circulari motu mouetur, dum ipſe quidem lactis colorem induat, atque naturam. & his concludam ſatis conſtare, quod nihil prohibet, quin idem efficiens, eadem s. facultas alteratrix, quæ ſanguinem ad mammas delatum in Vtero gerentibus, & puerperis in lac vertit; atque eadem in Viris, & recens natis puellis lac procreat ex eodem ſanguine ibidem exiſtente. vel etiam in vetulis per ſuctum, & confricationem attracto. conſtare etiam, aio, in Virginibus quoque ex menſibus retentis, ſanguine ad Mammas fluente, & ibi alterato, verum lac gigni poſſe.

mẽſtrua per ma[...] mas exe[...] untia.

ab eand[...] cauſa la[...] in Viuis in præ[...] gnante in puel[...] lis, & in Virginibus.

Quo autem modo in noſtro Caſu .s. In Virginibus, & alijs ſine coitu lac in mammis gignatur perbelle vt cætera exactiſſimus Hipp. docet ſecundo de M. Mul. num. 23. *Vbi vero vteri concluſi fuerint menſes ſurſum ad mammas delegare, & ad pectus aſcendere facit; intus*

generatio lact.s ſine coitu.

venter attollitur, & inexperta in ventre se habere putant, talia enim patiuntur qualia prægnantes, vsq; ad septem, aut octo menses, & venter pro temporis ratione crescit, & pectora eleuantur, & lac innasci videtur. Quum autem hoc tempus præterierit, & mammæ gracilescunt, ac minores fiunt, & venter idem perpetitur, & lac euanescit. Venter item eo tempore, in quo se parituram sperabat, euanescit, ac concidit. hic est vnus modus generationis lactis sine coitu. ex quo innotescit, ex retentione mensium non modo generari lac in mammis; verum etiam intumescere ventrem, vt vtero gerere omnino appareat: inde omnia euanescere, & falsam fuisse grauidationem. alter modus est, quum sine ventris tumore sang. ab vtero expulsus ad mammas ibi concoquitnr, & in lac vertitur sine tumore ventris, alioue symptomate, nisi fortasse aliquo signo internarum obstructionum. quo autem pacto ex cibis, & potib. quæ sunt in ventriculo gignatur lac, vt docuit Hipp. non est hic locus demonstrandi. sed alibi Senis sententiam probauimus.

intumescere Vẽtrem sine coitu.

altera lactis generatio.

Deniq; finis debet considerari ratione cuius moueatur nat. ad generandum lac. Naturalis finis duplex censetur esse causa, alter priuatus, alter publicus. priuatus quidem est mammarum nutritio ex lacte enim nutriri asserunt, publicus vero est fœtus nutritio; sed finem præternaturam vocabimus, cum in infantulis, in hominibus, in vetulis, & puellis Virginibus lac apparet, ex menstruorum defectu. equidem non possum assignare nisi finem pariter duplicem. tum vt ex copioso sanguine fluxo adens ipsi nutriantur, tum vt nutrimentum fętui paret: hinc homines, & vetulas absque coitu pueros lactasse, retulimus, vero, & optimo lacte; nam inepta est distinctio in verum & non verum lac, si enim habet colorem, saporem, & odorem lactis, nec non etiam nutriendi facultatem, cur

finis generationis lactis priuatus

publicus

preter naturam

non poterit dici verum lac? aptius diſtinguetur, in magis, & minus perfectum, magis, & minus ſeroſum, careoſum, vel butyroſum, vt diſtinguntur ouillum, caprinum, bubulum, ſuillum, aſininum, camelinum, humanum, &c. dicemus ergo in infantibus lac eſſe ſeroſum, quia parum concoctum in eorum mammis. in Maſculis, quandoque nimis tenue, quandoq; craſſius & alendo aptum. in Vetulis vero, & Virginib. & defloratis, & Capreis abſque coitu ad alendum aptum gignitur, vnde verum lac. *& lac non minus, quam ex ijs, quæ venerem patiantur.* vt docet Ariſt. lib. 3. de Hiſt. An. cap. 20. verum quidem eſt, quod idem ſcripſit ibidem. *nec dum vterum ferunt vtile omne eſt; ſed primum nouiſſimumque inutile.* quicquid igitur in mammis forma lactis apparet, lactis eſſentiam, & vſum habere dicimus, & cum ex Hipp. l. de Alimento. lac ſit redundantia Alimenti. dicimus genitum eſſe lac à Nat. per primam intentionem, vt nutriantur mammæ, hæ .n. ſibi parant nutrimentum, & ſi multum præparauerint, pluſquam egeant ad ſui nutritionem, tunc rectè dicitur Alimenti redundantia, quæ redundantia ſine incommodo naturæ, vt excrementum vtile, (excrementum nutritionis Mammæ, vtile pueri nutritioni) poteſt in alium vſum trahi, vt ſecundus finis naturæ ſit fœtus nutritio, ad quem finem in prægnantib. lac copioſum generat vniuerſalis natura, quæ anima mundi cum Platone in timeo dici poſſet, vt nos in libello noſtro de Anima Macrocoſmi diximus. particularis verò ſibi tantum parat, vt in Cæteris non prægnantibus; hinc concludimus lac in Virginibus, & infantibus gigni, vt nutriantur ipſe Mammæ. & ſi mat. ſuperabundauerit etiam nutrimentum ſupererit, & præcopia lacte mammę turgebunt. nec alium finem natura particularis in his habere poteſt, niſi (vt dixi toties) ſibi aſſi-

differentiæ lactis

prima cauſa lactis.

anima Mundi. Platonis

concluſio

milare

milare omne, quod confluit vtile.

Et ex his patent causæ omnes propter quas Natura possit, & soleat lac copiosum in mammis virginum gignere, probatumque id manifestissime ratione, auctoritate, exemplis. vnde nullum remanet dubium, quin intactæ virgines lac in mammis habere queant, falsumque illud dictum *lac habet, ergo corrupta*. & de his satis pro veritate.

 FINIS.